

Овај ГЛАСНИК нема цену

Београдски ГЛАСНИК Географски

Часопис студената Географије

Број 013 Година ММХХI

Мистерије Србије

Светски путници
КРИСТИЈАН ИЛИЧИЋ

Из срца Азије - први део

Разгледница из Напуља

Геоакција
БАНАТСКА САХАРА

Међу врховима...

ДАЛЕКО ОД ОЧИЈУ - БЛИЗУ СРЦА

У овом броју:

100 - ТА ЈУБИЛАРНА СВЕСКА ГЛАСНИКА
СРПСКОГ ГЕОГРАФСКОГ ДРУШТВА

Драги наши БГ листовци, географи,

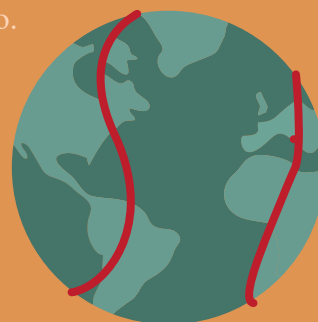
Које даљине сте овог лета освојили? До којих дубина допловили? Које снове одсањали?

Како то обично бива, са јесени састављамо планове за походе у нове снове, окрећемо нови лист (а богме и нови БГ лист!). Недајте да вас број [13] уплаши. Док се ентузијастично боримо са јесењим сивилом, неретко нам се судбина насмеје и поигра са нашим плановима, сервирајући нам промене. Неке нас изненаде, затекну, разочарају, а неке пак обрадују.

Било како било, променама се морамо прилагодити, иако не са њима и помирити. Сањати је лепо, али од снова се не живи.

Ипак, не посустајте! Са жељом у боље сутра, борите се за своје снове и “место наше” под широким географским небом, док је још увек видљиво.

Ваше Уредништво

Импресум

Главни уредник:

Марко Ланговић

Издавач:

Универзитет у Београду
Географски факултет

Штампа:

Вірограф Comp doo, Beograd

Тираж: 200

Редакција:

Војислав Деђански
Даница Ђуркин
Александар Ковјанић
Теодора Поповић
Милица Сучевић

Сарадници:

Денис Поповић
Исидора Марковић
Немања Јосифов
Марија Иванковић
Милица Никић
Лука Пешић
Марко Владимировић
Теодора Мирчев
Слађана Поповић
Ана Брашњовић
Тијана Радосављевић

Технички уредник:

Даница Ђуркин

Адреса редакције:

Студентски трг 3/Ш
email: beogeolist@gmail.com

ISSN: 2335-0768

САДРЖАЈ

400 ГОДИНА СТАРИ ШАРМЕР

6

8

У ПОТРАЗИ ЗА МЕСТОМ ПОД СУНЦЕМ

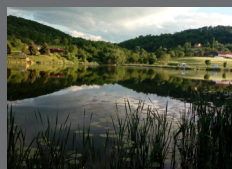

СКАНДИНАВСКИ САН

14

20

ОМАЖ АФРИЦИ - ТАЈНА ЖИВОТА ЈЕ
ДА НЕМА СТРАХА

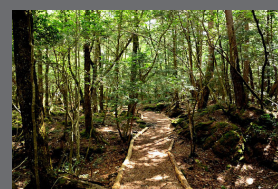

СУКЦЕСИЈА ПЕТНИЧКОГ ЈЕЗЕРА

26

38

МРАЧНЕ ТАЈНЕ АОКИГИХАРЕ

ПЛАВА ЗОНА ЈАПАНА

42

Пише: Ненад Живковић

Гласник Српског географског друштва ће до године прославити 110 година постојања. Дакле (вероватно), нема више ниједног вршњака у свету међу људима који би са њим делио поклоне. А то је, признаћете, завидна старина којом се може похвалити малобројна периодика у нас.

Преживео је шест ратова и осам различитих имена држава у којима је постојао. Само те чињенице су довољне да се према њему опходимо са дужним респектом.

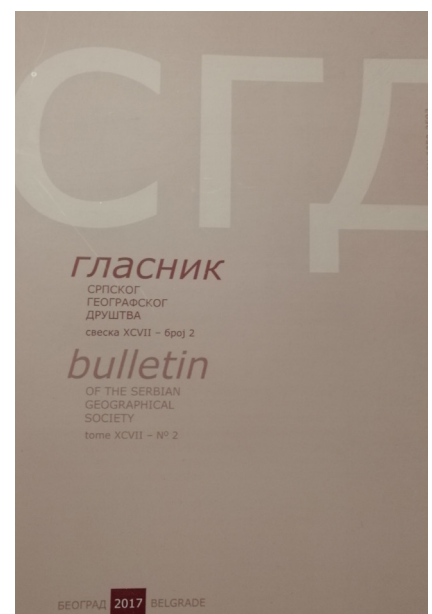
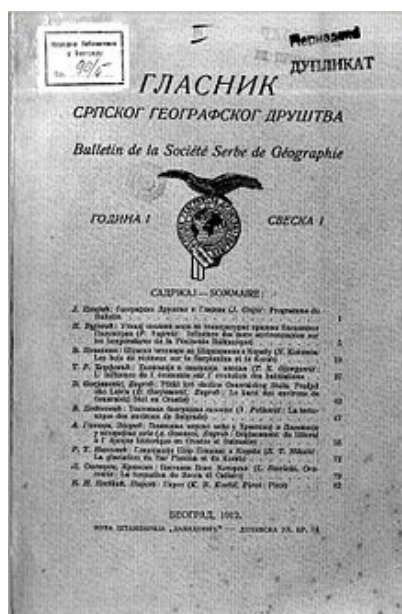
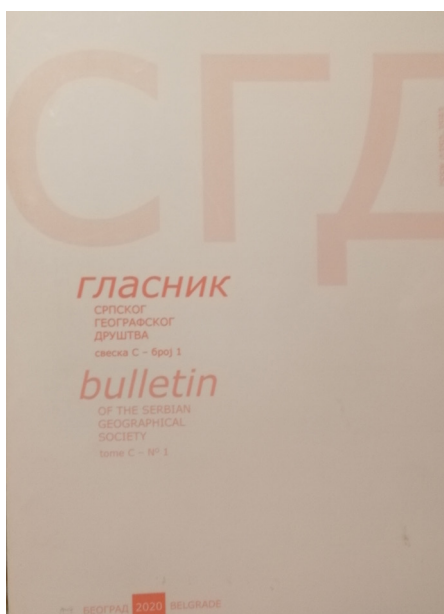
Међутим, Гласник је много више од пуког набрајања његових година. Био је и остао једино заједничко географско гласило свих заљубљеника у земљопис овог поднебља. Основао га је нико други до Јован Цвијић, први и последњи међу нама који је заиста имао географску визију и живео за њу. Својих последњих 15 година живота, Цвијић је добрим делом посветио овом часопису, његовом уређивању и промоцији. Својим ауторитетом

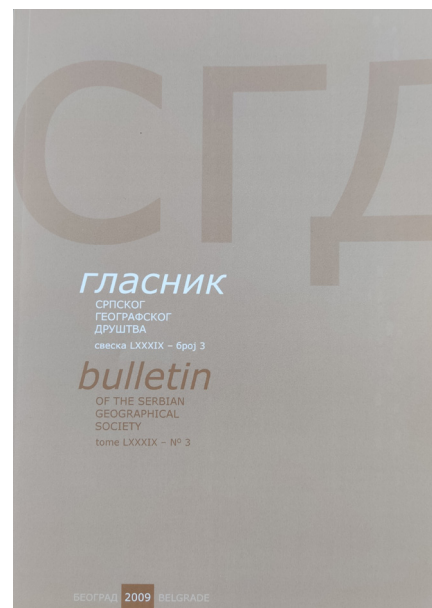
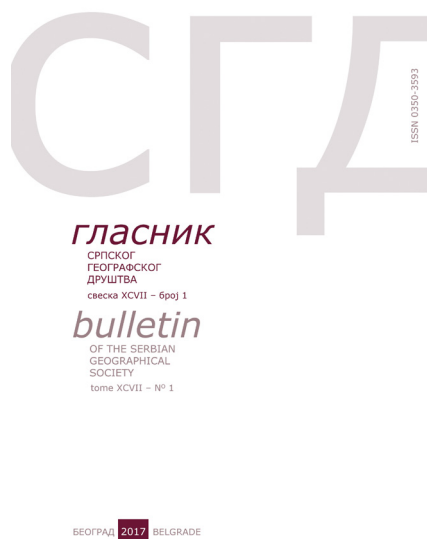
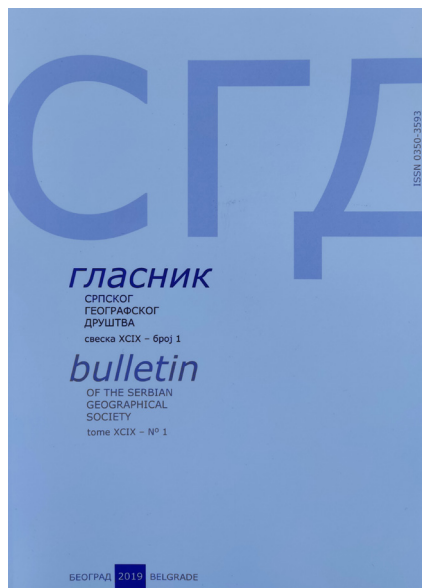
допринео је да бројна светска географска имена објављују своја истраживања управо у Гласнику (Јиржи Данеш, Константин Јиречек, Гастон Гравје, Фридрих Кацер). Није штедео ни себе, ни своје ученике, тако да је часопис брзо постао једно од најважнијих географских гласила овог дела Европе. Одликовао се оригиналношћу, разноликим садржајем и дивним картографским прилозима насталих цртањем руком. Било је то време ентузијазма и престижа радити под скутом једног великог Цвијића. Нажалост, неколико година је неповратно изгубљено (1915-1919) услед пошасте Великог рата.

Након Цвијићеве смрти (1927) бригу о листу преузимају његови најближи сарадници и ученици. Међу њима су најистакнутији: Павле Вујевић, Петар Јовановић, Сима Милојевић, Антоније Лазић, Артур Гаваци. Симпатизери часописа су и познати научници сродних струка, од којих је најзвучније име чувеног биолога Симише Станковића. Тридесетих

година XX века стасава плејада млађих Цвијићевих ученика који са истим ентузијазмом настављају његово дело. Најпре је ту Боривоје Милојевић, затим Војислав Радовановић, Милисав Лутовац, Ђорђе Паунковић, Радован Бошњак, Бранислав Букуров, Јосип Роглић. С обзиром на то да је географска проблематика била мало заступљена, а држава значајно проширена, изазови пред географима су били веома велики. Поменути научници, а и многи други надолazeћи, просто су се утркивали ко ће објављивати своја истраживања у Гласнику. Најзаступљеније теме су биле из климатологије, геоморфологије и регионалне географије. Свеском број 26 из 1940. године завршава се један успешан период гласникове историје, а затим настаје прекид услед немогућности рада током Другог светског рата.

Штампање Географског гласника (тако се званично називао од 1921. до 1947.) након рата наставља се 1947. године. Већ од следеће, 1948. године враћа му се стари

назив, Гласник Српског географског друштва, а новом руху се прикључују и нове снаге. До 1960. године најбројнији аутори су ученици Цвијићевих ученика. Први пут штампају радове у Гласнику Раденко Лазаревић (1949), Јован Трифуноски (1949), Душан Дукић (1950), Јован Петровић (1951), Михаило Костић (1952), Милорад Васовић (1952), Живадин Јовичић (1953), Милош Зеремски (1954), Драгутин Петровић (1954), Владимир Ђурић (1954), Тешимир Младеновић (1954), Јован Илић (1956), Драган Родић (1957), Радован Ршумовић (1960). Сви они су носиоци географских идеја наредних деценија, било на факултету или Географском институту. Шездесетих и седамдесетих година XX века појављује се трећа генерација географа након Цвијића, осамдесетих

четврта, затим пета, шеста...

Данас, у трећој деценији XXI века, географа је никад више, држава је претрпела потпуну трансформацију још крајем прошлог века, а Гласник се готово не мења. Заправо, он прати све промене у друштву и огледало је наше научне и стручне позиције у географском свету. Та позиција је таква да се не можемо такмичити са најбољима, они су одавно заузели главне улоге, али је веома важно да идемо укорак са нашим балканским окружењем и да садржајем, актуелношћу и инвентивношћу држимо пажњу оних којима ово име још увек нешто значи. Данас више нема Цвијића, таквог кова нема ни у свету, али се појавило хиљаде оних који из својих кабинета рачунарским техникама и доступношћу информација шире

географско знање. Реалност.

За крај, како је то изгледало у Цвијићево време писати и кроз шта је све требало проћи, посетите следећу адресу Гласника

www.glasniksgd.rs

*Читајте Гласник и
објављујте у њему, није
много тешко!*

BULLETIN of the Serbian Geographical Society

ISSN 0350-3593

Професор Риста Николић рођен је априла 1877. године у Врању. Матурирао је 1896. године у Нишу и уписао студије на историјско-филолошком одсеку на Великој Школи. У то време није показивао никакву одређену склоност ка некој географској дисциплини. Тек касније, са појавом ужег Географског Семинара, када су започета антропогеографска испитивања, он је био у првој линији заинтересованих и надахнутих истраживача који би се бавио тим послом. За кратко време, након неколико екскурзија по околини Београда, ушао је толико у материју, да је могао самостално радити и друге у то упутити. Записници са седница ужег Семинара говоре да је Риста био готово најактивнији око сређивања материјала, који је са свих страна обилато пристизао. У овом правцу он је издао четири рада: „Околина Београда“ у II књ. Насеља, „Врањска Пчиња“ у II књ. Насеља, „Пољаница и Клисуре“ у I књ. и „Крајиштите-Власина“ у VIII књ. Насеља. Поменуте четири студије треба сматрати за угледне у нашим антропогеографско-етнографским испитивањима. Вечито тачан, до најмањих ситница у своме приватном животу, он је био такав и у својим највећим

оригиналним радовима.

Осим поменутих радова, Риста Николић, је још као студент постао један од главних сарадника на „Прегледу географске литературе о Балканском Полуострву“ (две свеске у Гласнику географског друштва имају његове реферате). Заједно са професором Јованом Ердељановићем издао је важно дело „Трговачки центри и путеви по српским земљама у средњем веку и у турско доба“, награђено од стране београдске општине првом видовданском наградом 1899. године. Риста Николић био је један од оснивача Српског Географског Друштва и један од првих врло вредних сарадника на Гласнику. Али, сад не само као антропогеограф, већ и као глациолог, и нарочито као етнограф. Његова прва, али темељна студија о глацијацији Шаре и Кораба, у 87. „Гласу“ С.К.Л. представља крупан успех за Географију као науку. За овим успешним радом, дошли су и други из исте области: „Глацијација Суве планине“ и „Глацијација Копаоника и Старе планине“. Посвећеност Ристе Николића приликом писања поменутих радова огледа се у великом труду, личном усавршавању и бројним екскурзијама које је спровео на терену.

Риста Николић учествовао је у оба балканска рата као борац, резервни официр у првом пешадијском пуку. Након Другог балканског рата, када је било потребно подизати Јужну Србију био је упућен у Скопље да организује рад око научног испитивања нових територија. Учествовао је у оснивању Етнографског музеја у Скопљу, а уједно је био и први његов управник. За нешто више од годину дана Риста Николић је успео да пропутује

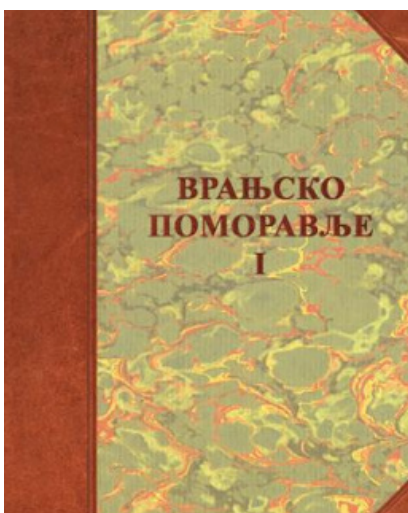
све области, да их проучи и прикупи знатан број предмета за музеј. Посебна је његова заслуга за оснивање Научног Друштва у Скопљу. Све планове за даља истраживања прекинуо је Први светски рат, док је сав материјал који је прикупио у периоду пре избијања пропао.

Крајем 1915. године, у време изразитих ратних дешавања и слома Србије, Риста Николић пробио се са својим пуком кроз Албанију. Као ратни дописник Шумадијске Дивизије у другој половини 1916. године, у „Ратном Дневнику“ у Солуну објављивао је дописе са бојишта, који су својом оригиналношћу привукли нарочиту пажњу. Исти су се врло радо и свуда у војсци тражили и читали. Све до половине априла 1917. године остао је на том положају, неуморно радећи и многе географске и етнографске ствари. У том времену прокрстарио је кроз цео Меглен испитујући га.

Погинуо је 17. априла 1917. године од бомбе бачене из непријатељског авиона. Сахрањен је у порти Драгоманске црквице у Меглену. Из списка нађене заоставштине Ристе Николића види се да је између осталог комисија спаковала и предала депоу у Микри код Солуна и „три пакета нађених личних радова“. Све је то нажалост упропашћено, а ту је извесно било богатог материјала.

Повучен, скроман, радан. Риста је лагано, али поуздано крчио пут у нашим научним круговима. По општој оцени, заузео је угледно место у малом броју наших истакнутих географа.

(преузето из рада Е. Ј. Цветића - „Некролози - Риста Т. Николић“, часопис Гласник географског друштва, 10(1), 307-308, 1920. година)

АНТОНИЈЕ ЛАЗИЋ

Антоније Лазич био је један од најближих сарадника Јована Цвијића. Овај скроман и неупадљив човек задужио је нашу географију више него што се предпоставља. Довољно је споменути све карте, скице и профиле којима је илустровао сва важнија Цвијићева дела, тј. графичке прилоге, који су и у иностранству оцењени као право мајсторство. Етнографске и географске карте, које је Антоније Лазич по Цвијићевим концепцијама даноноћно цртао током Версајске конференције, имале су неоцењив значај за аргументисање наших националних захтева.

Ипак Антоније Лазич није био само талентовани картографски цртач. Путујући са Јованом Цвијићем пуних 18 година по балканским и суседним земљама, он је добро упознао методе теренских истраживања великог научника, упознао готово све наше крајеве и дошао у додир са свим ондашњим природњацима. Проницљив и увек заинтересован, Антоније Лазич је ове околности

искористио не само за стицање прилично широког, стварног географског образовања (формалне квалификације га нису занимале), него и за самостална проучавања. При томе се његов научни интерес усмеравао највише према хидрогеографским, а мање према геоморфолошким и социјално-географским проблемима.

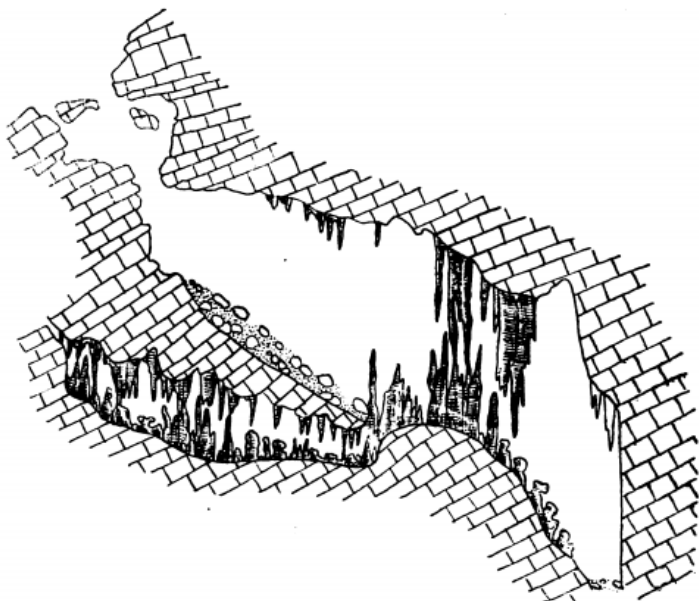
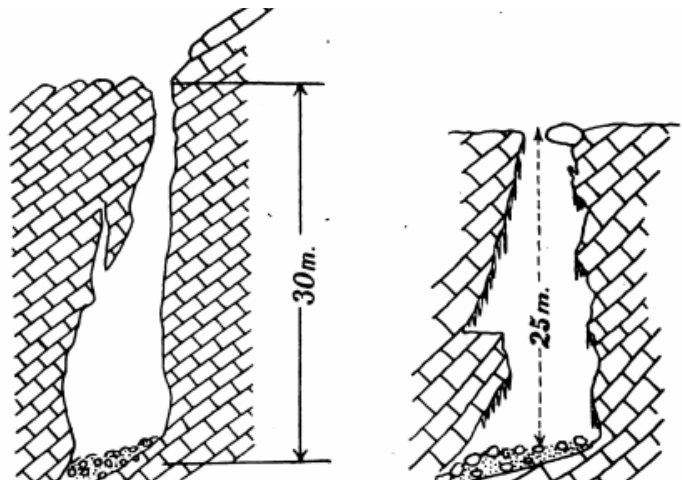
Од петнаестак његових научних радова, шест третирају хидрогеографску проблематику разних делова тадашње државе („*Le regime de la Trebišnjica*“, „Режим Пека“, „Понори и еставеле у

Поповом пољу“, „Режим Мушнице“, „Режим Дрине“, „Режим Неретве“). Остали радови односе се на крашкo-морфолошку („О кршу на Бељаници“), социјално-географску („Насељавање и развитак насеља у средњем и горњем Пеку“) и етнографску проблематику („*Frontière ethnographique Italo-Yougoslave-Allemande*“).

Антоније Лазич је био и један од најзаслужнијих чланова Српског географског друштва. Између два светска рата и после ослобођења — све до пензионисања 1954. године он је биран у Управни одбор Друштва. Уосталом, 1910. године учествовао је и у оснивању Друштва.

Смрћу Антонија Лазича 17. марта 1966. године Српско географско друштво изгубило је једног од најинтересантнијих чланова - ненадмашног картографског цртача, пасионираног географа аматера који је за собом оставио низ корисних научних радова, неуморног путника и увек ведрог друга.

(преузето из рада Милорада Васовића „Географска хроника - Антоније Лазич“, часопис Гласник Српског географског друштва, 46(1), 110, 1966. година)

Пише: Љепосава Плакаловић

Први пут на другом континенту, први лет авионом и то прекоокеански, али други пут учествујем на Свјетској географској олимпијади. Као један од четири такмичара, који су представљали Босну и Херцеговину, у наставку текста ћу покушати да опишем чари једног од најљепших градова Канаде, али и шире.

Квебек Сити је једини град на америчком континенту који има очуване градске зидине. Овај град се налази у највећој канадској покрајини Квебеку и за разлику од остатка државе у овој покрајини је службени језик француски. Енглески језик знају сви становници, али ипак не желе да га причају. Из личног искуства, људи овдје баш и не воле када их питате нешто на енглеском.

Свјетска географска олимпијада је трајала седам дана, а када сам већ имала канадску визу, ја сам овдје провела 11 дана, односно дошла сам четири дана раније. Имала сам довољно времена да упознам град и прије екскурзија организованих у склопу такмичења. Град се најпростије гледано састоји из три дијела - један дио чини Стари град, други дио је универзитетски дио града и трећи дио је модеран градски дио.

Универзитет Лавал налази се у југозападном дијелу града и овај универзитет је први на француском језику у Сјеверној Америци. Универзитетски дио града је огроман, састоји се од студентских домова (у који-ма можете бора-вити по врло приступачној цијени),

разних факултета, продавница и помоћних универзитетских објеката. Градски превоз је генерално јефтин и из овог дијела града вам треба двадесетак минута вожње до Старог града. Градска тврђава, односно Цитадела, представља секундарну службену резиденцију канадског монарха

и генералног гувернера Канаде. То је најстарија војна зграда у Канади и чини дио утврђења Квебек Ситија. На појединим мјестима у тврђави, није дозвољен улаз, па се ту налазе чувари, обучени као витезови, тако да имате осјећај као да сте у неком другом времену. Цитадела је звјездастог облика, са неколико бастиона и

канала. Французи су почели изградњу, а Британци је наставили. Главна улога је била одбрана од напада са југа, од стране Американаца, који се никад није ни десио. Овај крај има упечатљив европски изглед, јединствен у Сјеверној Америци, са каменим зградама и вијугавим улицама испуњеним продавницама и ресторанима. Тако да, док шетате овим дијелом, заправо уопште немате осјећај да сте у Америци. Панорамом Квебека доминира огроман хотел – дворач Фронтенак. Он је уписан у Гинисову књигу рекорда као највише фотографисан хотел на свијету. Као и сви, тако сам и ја направила неколико слика овог хотела. Уз терасу хотела се пружа шеталиште, са којег имате поглед на ријеку Сен Лорен, а такође потребно вам је око пет минута да се спустите до луке. У оквиру овог дијела града, налази се и највећа католичка црква, Црква Светог Рока. Што се тиче модерног, новог дијела града, ту ћете свакако видјети несвакидашње призоре, од продавница марихуане до школа Сајентологије. Овдје се такође налази и мноштво кафића, ресторана брзе хране и слично.

Квебек Сити нуди веома богато културно и историјско наслеђе. Ово је један од оних градова гдје имате толико тога видјети и обићи, да колико год дуго остали, ипак нећете успјети све да обиђете. Обиласком најпознатијих дијелова овог града проћи ћете кроз 400 година стару историју, у оквиру које је Квебек Сити прелазио из епохе у епоху, сваки пут, све љепши и љепши.

ДЕНИСОВА ПЕЋИНА

Пише: Денис Поповић

Претражујући на интернету о бројним лепотама, природним феноменима и специфичностима наше планете Земље дошао сам до једног за мене веома пријатног изненађења. Посебну пажњу током претраживања сконцентрисао сам на мени најинтересантнији и најлепши део географије – геоморфологију са акцентом на крас и изненађење је било управо ту. Сасвим случајно открио сам да имам личну пећину у Русији - Денисову пећину.

Денисова пећера - Денисова пећина се налази у долини реке Ануј у Солонешенском рејону у Алтајском крају у Русији. Пећина се налази на 28 м изнад десне стране реке Ануј која је лева притока Оба. Формирана је у кречњаку горњег силура. Површина пећине износи 270 m², а дужина 110 m. Пећина се састоји из три галерије - дворане: Главна дворана, Јужна дворана и Источна дворана. Током бројних истраживања научници су дошли до закључка да се у пећини налази 22 слоја седимената са очуваним артефактима.

На основу термолуминисценције и радиокарбонског датирања старости на угљу, сматра се да су трагови стари око 180 хиљада година. У пећинским седиментима пронађени су остаци изумрлих животиња, трагови давно изумрлих сисара разних величина. У пећини су према налазима живели пећинска хијена и лав као и бројни представници рептила. Веома је интересантно да су у пећинским седиментима очувани трагови полена који се користи за реконструкцију палеоклимата. Денисова пећина је прави пример археолошког и

природног локалитета.

Пећина садашње име носи од краја XVIII века и добила је име у част Дионисија који је био духовни пастир и локални пустињак код кога су људи одлазили у пећину ради благослова и савета. Дионисије се у народном говору изговара као Денис. Интересантно је и то што Алтајци пећину називају Медвеђи камен. Према локалној легенди у пећини је живео Црни шаман који се претварао у медведа, владао је Алтајским народима и од њих тражио велики данак. Уколико народ не би имао да плати данак сакуљао би олујне облаке над пећином, а од облака би потом извајао огромну громаду која би се котрљала са врха планине и тамо где би она пролазила настале би сталне грмљавине које би уништавале усеве и пашњаке. Према предању у пећини се налазио громогласни камен који није смео да се дира. Локално становништво оптужује археологе који су вршили истраживања и зашли дубоко у људску историју те су тако покварили време.

Прва истраживања пећине била су 1978. године под руководством сибирског

палеонтолога Николаја Дмитриевича Оводова. Од 1982. године одлуком СССР-а у пећини су вршена даља археолошка истраживања. Током 2000-тих пронађени су трагови костију древног човека за којег се сматрало да је неандерталац. Међутим, каснијим студијама и даљим истраживањима ДНК на пронађеним костима и зубима утврђено је да је скелет припадао другој врсти човека која је названа Денисов, Денисовски или Денисовац.

До сада је пронађено преко 50 хиљада експоната који се налазе у музеју у Новосибирску, Бијску, Црном Анују и Солошену. У близини пећине успостављен је стационарни археолошки камп Института за археологију Сибирског огранка Руске академије наука.

На свету не постоји ништа лепше од истраживања природних лепота. Обзиром на њихову бројност постоји велика могућност да се управо негде у свету налази природни или други локалитет који дели заједничко име са неком особом.

У то име на претраживач и гуглајте!

На сам помен региона Блиског истока, прва асоциација, нажалост, је нека врста конфликта тј. ратног сукоба. Овај простор представља место настајања разних старих цивилизација и религија, па онда и не чуди што је велики број светских сила, током векова, хтео да господари овим простором. У новијој историји умешао се и економски разлог (нафта), тако да се ствар још више закомпликовала. Последњи у низу многобројних сукоба је и сада већ познати конфликт између Израела и Палестине.

Настајање овог конфликта везује се за крај XIX и почетак XX века. Током владавине Отоманског царства стање је било релативно стабилно. Јерусалим је представљао уточиште како за Јевреје и Муслимане, тако и за Хришћане. Међутим током овог периода међу јеврејским (*Cionizam*) и арапским становништвом ових простора буде се националистичке тежње и покрети ка стварању сопствених држава. Долазак Велике Британије на ове просторе после пропасти Отоманске империје чини ствари још замршенијим, понајвише јер су Британци обећали како Јеврејима тако и Палестинцима независну државу. Како би испоштовали договор са Јеврејима дозвољена им је имиграција на ове просторе. Палестинцима се ово, наравно, није свидело и кренули су оружани обрачуни. Британци су уз помоћ Јевреја угушили ове устанке. После ових догађаја Британци ограничавају имиграцију Јеврејима и говоре о стварању заједничке државе ова два народа у наредним годинама, што није наишло на одобравање нити једне стране.

После Другог светског рата, Британци се повлаче са ових простора и овај проблем дају

на решавање новоформираним Уједињеним Нацијама. По Резолуцији 181 територија је подељена на државе Израел и Палестину и Јерусалим као неутрални град. Јевреји су се сложили и 1948. године настаје држава Израел. Међутим, Палестинцима и околним арапским државама се то није свидело и кренуо је рат. Наредне године Израел односи победу и узима и делове територије које су резолуцијом припале Палестинцима и западни део Јерусалима и расељава их са истих (преко 700.000 расељених). Једино су остале Западна обала (од реке Јордан) и источни део Јерусалима, који су били под контролом Јордана и појас Газе под контролом Египта. За Израел овај рат је био рађање њихове нације, док је за Палестинце био *Al Nakba* – катастрофа.

Наредних година било је релативно мирно, све до 1967. године и чувеног Шестодневног рата. После непуних недељу дана Израел је освојио источни Јерусалим и Западну обалу од Јордана, појас Газе и Синајско полуострво од Египта и Голанску висораван од Сирије. Тада УН доноси Резолуцију 242 по којој би Израел требало да врати новостечене територије у рату, али и да сви учесници признају независност како Израела, тако и Палестине. То се, наравно, није десило. Тек 1978. године потписивањем споразума из Камп Давида, Израел је вратио Синајско полуострво Египту и тако је окончан дугогодишњи сукоб Израела са суседним државама. Због великог преседана који је овај уговор представљао у арапском свету, над египатским председником је извршен атентат три године касније.

Проблем који је и даље постојао је тај што је Израел сад контролисао Палестинске територије. Држава је кренула и са насељавањем свог (јеврејског) становништва на новостечене

територије, тачније источни Јерусалим, Западну обалу и појас Газе. Палестинска Ослободилачка Организација (*Palestine Liberation Organization*), основана још 1964. године, чији је најпознатији лидер био Јасер Арафат, борила се свим средствима за независност своје државе. До првог већег сукоба дошло је 1987. године, сукоба познатијег као *Prva Intifada* (Устанак), када су се Палестинци из Западне обале и појаса Газе супротставили Израелској влади. Исте године у појасу Газе оснива се и Исламски покрет отпора познатији као *Hamas* који представља радикалнију организацију у односу на PLO. У наредних неколико година у сукобима је изгубило животе неколико хиљада људи (више Палестинаца). Борбе се завршавају 1993. године потписивањем Споразума из Осла по којем Палестинци добијају већу аутономију у Западној обали и појасу Газе. Две године касније споразум је проширен и Израел је морао да се повуче из већине градова Западне обале. Обе стране нису биле задовољне овим споразумима што је и довело до убиства Израелског премијера недуго по потписивању другог споразума.

Онда након неуспелих мировних преговора и контроверзне посете бившег премијера Израела трећем најсветијем месту ислама – цамији Ал – Акса у Јерусалиму, долази до *Druge Intifade* 2000. године. Овај устанак је био много крвавији од прошлог и сматра се да је животе изгубило на хиљаде људи на обе стране (више Палестинаца). Као одговор Израел креће да гради зид у Западној обали како би одвојио и контролисао палестински народ, мада по мало измењеним границама од званичних. Устанак је завршен 2005. године споразумом у Шарм ел – Шеику по којем

Пише: Срђан Жупац

Израел напушта појас Газе и ослобађа све затворенике.

Наредних година долазило је до спорадичних сукоба. Обично су били у појасу Газе и то разменом ракетних напада Израела и *Hamas-a*. Највећи такви напади су били 2014. и 2018. године где је више хиљада људи повређено или изгубило животе. Велику ствар представља и премештање амбасаде Сједињених Америчких Држава из Тел Авива у Јерусалим 2018. године. Тиме су САД једина држава која је признала Јерусалим као главни град Израела, иако Палестина сматра источни део града као свој главни град. Такође 2020. године Уједињени Арапски Емирати и Бахреин су нормализовали односе са Израелом, једини у окружењу после Египта (1979) и Јордана (1994).

Што се најновијег сукоба тиче, може се рећи да је један од разлога конфликта и преклапање муслиманског празника Рамадана и дана сећања на жртве погинулих у одбрани Израела. Наиме председник Израела је требало да одржи говор на Западном Зиду близу Ал – Акса џамије, али је било бојазни да се због звука молитви неће чути. Израел је упутио захтев за прекид емитовања молитви током говора што је наравно џамија одбила сматрајући то као непоштовање и увреду. Онда је током вечери полиција упала и искључила звучнике. Ово као једини инцидент не би представљао велики проблем, али их се накупило још неколико.

Проблем је био и око избацавања шест палестинских породица из својих домова у источном Јерусалиму. Ствар је у томе што и Израел и Палестина сматрају овај део града као своју територију тако да ту долази до конфликта. Затим је полиција затворила

и трг испред Врата Дамаска, познатог окупљалишта младих Палестинаца, ради спречавања насиља. Наравно, насиље је овим покренуто, разне групације су позивале на сукобе са обе стране. На политичкој сцени ситуација такође није била најбоља. Са једне стране Израелски премијер *Netanyahu* не успева да формира владу, док са друге *Hamas* угрожава позицију *Fataha* (бивши PLO).

Кап која је прелила чашу представља полицијска рација на већ поменути џамију. У окршају полиције и протестаната на стотине људи је повређено. Три дана касније догодио се исти сценарио тј. извршена је друга рација и други сукоб полиције и демонстраната. Неколико дана пре ових догађаја Хамас је издао ултиматум да ако Израел не повуче своје снаге са палестинске територије до 10.05. у 18 h, доћи ће до одмазде. Неколико минута после истека рока, ракете су испаљене из појаса Газе. После десетак дана размене ракетних напада, неколико стотина настрадалих и рањених на обе стране и вишемилионске материјалне штете, договор о престанку сукоба је постигнут 21.05.2021. године.

Као што се може видети ово није ни први, а нажалост највероватније ни последњи

сукоб на овим просторима. На први поглед сукоб између две вере, али и сукоб два народа на једној територији. Оба народа само траже своје место под сунцем што је, изгледа, тешко изводљиво. Решења као да нема, а нама остаје само да се надамо да ће до договора ипак некада доћи.

Пише: Слађана Поповић

Svijet je knjiga, a oni koji ne putuju, čitaju samo jednu stranicu“ rekao je rimski filozof Avgustin. Putovanja nam pružaju priliku da pored prirodnih ljepota, različitih oblika reljefa, planina, lednika, rijeka, jezera, pustinja, vulkana upoznamo i razumijemo druge civilizacije, ljude i njihov način života, druge kulture, etničke vrijednosti. Na putovanjima stičemo prijatelje različite vjere, nacije, boje kože, učimo jezike i na kraju shvatimo da smo svi samo ljudi, bez obzira na razlike koje smo stvorili sami među sobom. Shvatamo da su svi ratovi i sukobi nepotrebni, da je vrijeme koje ćemo provesti na ovoj divnoj planeti kratko i zato ga trebamo iskoristiti na najbolji način, da upoznamo ljude i svijet oko sebe, uživamo u svim njegovim ljepotama, čuvamo ih i širimo ljubav.

prave i jedinstvene. Ali kako uvijek gledam da čitam i pratim samo dobre i autentične sadržaje, među njima se našao Kristijan Iličić. Sadržaje koje on plasira na svojim nalogima putem društvenih mreža su jedinstveni, neponovljivi, vrlo zanimljivi i iz njih se može mnogo novoga saznati. Kristijan je mladi avanturista, svjetski putnik i diplomirani stručni specijalist Inženjer Informacijskih tehnologija. Ovaj avanturista svoje doživljaje sa putovanja nesebično dijeli sa ljudima koji ga prate na društvenim mrežama i daje vjerne prikaze svih mjesta koje obilazi. To je čovjek koji voli prirodu i koristi svaku priliku da uživa u njoj. Voli da sreće i upoznaje ljude i njihove kulture i da sklapa prijateljstva širom svijeta. Obožava životinje i nerijetko dijeli njihove snimke i slike, a nekada se upusti i u igru i

„Putovanje nikad nije stvar novca, već hrabrosti“ riječi su poznatog pisca Paula Koelja. Da hrabrosti ne fali poznatom hrvatskom travel blogeru, Kristijanu Iličiću, svedoče brojne slike i snimci na njegovim društvenim mrežama sa nevjerovatnih destinacija širom svijeta.

Od raznog sadržaja koji nam internet i društvene mreže plasiraju svakodnevno, teško je odabrati

sa onima koje su najopasnije poput anakondi, krokodila... Iz njegovih sadržaja možete saznati mnoge stvari o mjestima koja posjećuje, sa kojima do sada niste bili upoznati, prepričava brojne zanimljive anegdote sa svojih pustolovina. Takođe, ovaj svjetski putnik uskoro otvara svoju turističku agenciju „Nomadik“, koja će biti jedinstvena na ovim prostorima kada je riječ o ponudi turističkih destinacija. U ponudi će imati neke neobične destinacije koje je on sam posjetio i sada ih želi pokazati svim ljudima koji su avanturističkog duha poput njega. Ukoliko do sada niste čuli za Kristijana Iličića, pravo je vrijeme da saznate nešto više o ovom čovjeku i njegovim avanturama.

1. *Kako se rodila ljubav prema putovanjima i kada ste odlučili da želite da krenete na ovu avanturu po svijetu?*

U jednom trenutku sam shvatio da me posao koji radim totalno guši, da ne živim životom kakvim bih htio živjeti, da to nije moja misija na Zemlji i naprosto sam prelomio. Prije otprilike pet godina dao sam otkaz i krenuo na put. Bilo je to vrlo riskantno, no naprosto nisam mogao drukčije. Nikad nisam požalio. Prvo veliko putovanje sam ostvario s 19 godina, kad sam proveo više od dva mjeseca u jugoistočnoj Aziji. Putovao sam najčešće s bratom i tu sam se zaljubio u daleke, egzotične destinacije i općenito u takav stil života.

2. *Koliko zemalja ste do sad posjetili?*

Više od 100.

3. *Nevjerovatna su izuzetna putovanja i njihovi vjerni prikazi koje imamo prilike da gledamo. Posljednjih mjeseci fotografije i video zapisi iz Centralne Amerike nikoga nisu ostavili ravnodušnim. Šta Vam je ostavilo najjači utisak?*

ПУСТОЛОВИНЕ СВЕТСКОГ НОМАДА

Definitivno jedna od najdražih i najemotivnijih stvari je bila uspon na vulkan Acatenango u Gvatemali. Penjali smo 5 sati kako bi došli do baze kampa gdje smo gledali erupciju vulkana Fuego. Bili smo fizički iscrpljeni i spavali smo u šatoru na velikoj hladnoći. Ustali smo u 4 ujutro kako bi se sa 3.600 m popeli na 4.000 m - summit vulkana Acatenango. Taj uspon s baze kampa na vrh je bio jedan od fizički najiscrpljujućih stvari koje smo napravili. Uspon je trajao skoro 2 sata, a kada smo se popeli vjetar je toliko jako puhao da smo mogli na toj visini ostati samo 10-ak minuta i krenuli smo se spuštati dolje... Jedan pas nas je pratio od prvog dana i kad smo se maknuli od vjetra i sjeli odmoriti on je istog trenutka došao Andrei u zagrljaj, stavio je šape na njene noge i Andrea je počela istog trenutka plakati. Bilo je zaista jako emotivno.

4. Na Vašim objavama vidimo mnogo nevjerovatnih poduhvata. Sigurno je neopisivo doživljaj popeti se na vulkan par sati prije same erupcije, voziti Stazom smrti, ili pak cestama Afganistana itd. Možete li nam reći nešto o najizazovnijim i „najluđim“ momentima sa putovanja, kako ste se osjećali?

Najluđu stvar sam napravio kad sam prošao pola svijeta da iznenadim Andreu u Americi za njezin rođendan. Ta priča je postala viralna i na neki način je bila početak naše digitalne agencije. No, ako to maknemo na stranu, najluđe (u smislu: najopasnije) je bilo to kad sam se u Afganistanu odlučio za roadtrip područjem

koje su kontrolirali Talibani. Eto, tu sam stvarno bio sav ustrašen.

5. Kakva su Vaša iskustva sa lokalnim stanovništvom? Da li ste se nekada razočarali nekim postupcima i situacijama?

Po karakteru sam uvijek otvoren i optimističan, spreman na sve, tako da me rijetko kad nešto može baš razočarati. Tako da ne bih izdvojio sada

neku konkretnu zemlju - prije bih rekao da me ponekad razočaraju postupci nekih ljudi. Ne volim kad me žele prevariti za novce. Ne volim kad ne znaju lijepo razgovarati nego ispoljavaju neku svoju fejk moć. Ali, općenito uzevši, nisam imao nekih toliko razočaravajućih iskustava da bih ih sada isticao.

6. Na ime „Kristijan Ilić“ Google među prvom stvarima izbacuje Vaš „lov“ zmija i krokodila. Rekli bismo da ste po ovim svo-

jim podvizima jedinstveni travel blogger na našim prostorima. Vidi se da mnogo volite životinje.

Jako volim životinje, mislim da se to i vidi na mojim storijama, nikad nisam prošao samo tako pokraj psa, mačke, iguane, raže, slona, anakonde hahaha.

7. Koliko je zahtjevno i teško putovati u doba kada je pandemija cijeli svijet bacila na koljena?

Nisam mogao zamisliti da provedem godinu dana, a da nigdje ne otputujem. Naprosto sam odlučio ući u taj rizik i trošak i otputovao u Središnju Ameriku. Napravio sam tamo milijun PCR testova, idu mi na živce, ali to nije bio razlog da ne putujem. Putovati u doba pandemije je rizično utoliko što naprosto nikad ne znate hoćete li negdje moći doći, hoće li sve biti zatvoreno, planovi se stalno mijenjaju i ti mijenjaš svoju rutu ovisno o tome. To sa sobom vuče i velike troškove. Morate računati na to da ćete potrošiti jako puno novaca na te testove i na promjene letova i slično.

Budući da je meni to i život, i posao, i gušt - opcija da ne putujem nije postojala.

8. Obišli ste mnogo zemalja, da li ipak postoji neka koju mnogo želite posjetiti, a još uvijek niste?

Postoji još puno država koje želim posjetiti, a još nisam. Mali i Burkina Faso su jedne od tih, zatim cijeli Pacifik... ima toga.

9. Kakvi su Vam planovi za dalje? Gdje se vidite u budućnosti? Nastavljate li sa istraživanjem

svijeta kao putnik? Uskoro otvarete turističku agenciju „Nomadik travel“? Kako se stvorila ideja o otvaranju turističke agencije?

U Hrvatskoj, ali uvijek pomalo na putu. O putničkoj agenciji sam davno počeo razmišljati, no bio sam svjestan toga da nemam još sve što je potrebno da je pokrenem. Morao sam osobno proći sva mjesta gdje sam htio voditi ljude, morao sam pronaći lokalne ljude na koje mogu računati kad opet dođem i puno takvih logističkih stvari. No, ta je ideja bila tu i polako se kristalizirala. Sam naziv agencije mi je sinuo u šatoru, u džungli Gvatemale, podno Mayanskih piramida i nakon vrlo dugog i mučnog probijanja kroz blato. Probudio sam se u ranu zoru i prvo što mi je glavom prošlo bilo je – Ja sam nomad. Nomad Ilić Kristijan. Nomadik.

10. Po čemu će se „Nomadik travel“ razlikovati od brojnih drugih turističkih agencija?

Nomadik će imati i klasične ponude kao što su Mexico, Ta-

jland, Peru, Vijetnam, Kambodža, Bali i druge turističke destinacije... Ali također Nomadik će imati ponudu destinacija koje nitko u ovoj regiji ne radi. Kao što su recimo Jemen, Venezuela, Demokratska Republika Kongo, Somalija, Južni Sudan... Sve sam osobno prošao, našao najbolje kontakte i sve to želim ponuditi drugim ljudima...

11. Da li možete izdvojiti omiljenu destinaciju koju ste do sada obišli?

Teško mi se odlučiti za jednu destinaciju. Iz sentimentalnih razloga, Tajland mi je jako drag jer je to bila moja prva velika, egzotična destinacija, no nakon toga sam se zaljubio i u Ameriku, obje Amerike zapravo. Trenutačno mi je Venezuela najbliža srcu. Tamo sam stekao divne prijatelje i dotaknuo zid Angel Fallsa. Recimo da se tamo osjećam stvarno dobrodošao i da sam se odlično proveo. S druge pak strane, snažno me privlači Bliski istok, to je ta neka mistika koja me svaki put totalno uzme. Sve je drukčije, mistično, os-

jećam veliku ljubav prema tom dijelu svijeta i tim ljudima.

12. I za kraj, šta biste poručili mladim ljudima koji žele poći Vašim stopama?

Najvažnije je poduzeti BILO KAKVU akciju, mali korak, ali korak. Jednom kad realizirate prvu stvar, ona će vam dati vjetar u leđa za nešto više, a onda će vas ta pogurati za još više... Nemojte odustajati od stvari kad postanu teške, nemojte se stalno zadržavati u zoni komfora. Malo se gurnite. I radite to što češće. Nemojte se uljuljati u svakodnevnicu, jer onda će sve proći pokraj vas, a da to niste ni primijetili. Za mene, kad sam bio klinac, Turska je bila dalek i egzotičan svijet kojeg sam se pomalo i bojao. Moje prvo „egzotično“ putovanje bilo je upravo u Istanbul, na par dana s bratom. Tako sam počeo. Onda sam bio u Tunisu, dva tjedna, organizirano. Tek nakon toga sam se odvažio do jugoistočne Azije. I tako dalje, svijetom... Sve je manje bilo prepreka. Ali to ide tako. Malim koracima, ali koracima. Nikad stajati na mjestu.

БАНАТСКА САХАРА

Пише: Ана Брашњовић

У југоисточном делу Панонске низије у Банату, налази се највећа Европска пешчара која обухвата скоро 35.000 ha површине. Саставни је део општина Вршац, Алибунар, Ковин и Бела Црква. Поред неких атрактивнијих места попут Загајичких брда, овде ћемо споменути нека места која су мање позната, али не и мање лепа.

Пре свега, **језеро Краљевац** које се налази на самом улазу у село Делиблато по коме је сама пешчара и добила назив. Долазак до самог језера је из правца Београда могућ на два начина. Један обухвата пут којим се пролази преко Баваништа и Ковина (око 74 km) и пут преко Панчева, Долова и Мраморка (око 69 km).

Језеро је настало под утицајем ветра, формирањем лесне терасе у коју су усечене долине извора Спасовина, Обзовик, Мраморачка река и Краљевац. Овај водоток је 1983. године подизањем насипа и преливне бране претворен у језеро. Издизањем воде дошло је до плављења околних ритских шума и обрадивих површина, као и одвајања тресета са дна језера што је довело до стварања

плутајућих и сталних острва. Језеро се одликује разноврсном и јединственом флором и фауном. Од биљних врста присутна је банатска папрат која потиче још из леденог доба и мочварна ива. Сва та плутајућа и стална острва представљају значајно станиште 25 врста риба од којих су познатије мргуда, лињак, барски караш, чиков и угрожена врста умбра.

Поред риба, велики је број птица мочварица међу којима се истичу мрка и жута чапља, њорка и слично. Резерват пружа могућност спортских активности, риболова, пешачења, посматрања птица и као такав он представља научни полигон за многе ђаке, студенте и истраживаче. Након обиласка језера, пут се наставља до раскрснице где бирамо скретање у лево где се скреће ка рекреативном **насељу Чардак**.

Овај едукативни и спортски центар је обновљен је 2010. године, а смештен је у шумовитом делу Делиблатске пешчаре на 7 km од Делиблата. Састоји се од управне зграде, ресторана (који прима 500 људи), седам павиљона, информативних табли и разних видиковаца. Последњих година је обновљен и направљено је чак

шест стаза за пешачење и друге активности - стаза 1 (12 km), стаза 2 (15 km), стаза 3 (7 km), стаза 4 (5 km), стаза 5 (3,5 km) и стаза 6 (3,6 km). Окружен је нетакнутом природом, шумом, ливадама те је идеално место за боравак у природи, јер истовремено пружа едукацију и рекреацију као и могућност уживања у природним лепотама Делиблатске пешчаре. Комплекс је намењен ђачком и спортско-рекреативном туризму. Објекти и отворени спортски терени за мали фудбал, рукомет, одбојку, кошарку и еко теретана на отвореном погодни су за организацију боравка спортских и омладинских кампова, као и заинтересованих појединаца који желе активан одмор у природи.

У јединственом мозаику екосистема, налазе се типичне врсте флоре и фауне од којих су многе природне ректости значајне по међународним критеријумима. Богата флора са преко 900 врста као што су банатски божур, панчићев пелен, шерпет, бадемић, пешчарско смиље и клеке. Међу реткостима фауне истичу се врсте са степских станишта као што су: пустињски мрав, мрављи лав, банатски соко, орао крсташ, степски скочимиш, текуница, слепо куче, степски твор и друге. За неке од њих Делиблатска пешчара је једино или једно од малобројних станишта у Србији. Клима овог подручја је умерено-континентална са специфичном микроклимом.

Јужни обод Делиблатске пешчаре је доста посећенији у последњих годину дана и због саме пандемије која нас је на неки начин приморала да видимо шта то нуди наша земља, али тако и због лепоте и ваздуха који вас са својим специфичним својствима тера да се сваки пут вратите управо овде.

СКАНДИНАВСКИ САН

Овај чланак пишем из личног искуства, као особа која је до своје дванаесте године живела у Србији, а потом се преселила у Шведску и овде остала све до данас. Овим бих хтела да дам јаснију слику о Шведској, као и да упоредим ове две земље и на крају повучем неку паралелу.

Рођена сам у Сурдулици у Пчињској области. Према подацима из 2011. године град броји 10.888 становника и налази се на надморској висини од 475 m. Када причам о овом граду, прва, једина, а уједно и најлепша ствар на коју ме асоцира, јесте Власинско језеро. Моја породица је јако волела да проводи време на језеру, а била је ово и најбоља опција током лета, када смо желели да се склонимо од врућине, јер максимална средња температура у августу износи око 18 °C. Пошто Сурдулица јесте мало место, и ретко када сам могла да сретнем особу коју барем из виђења нисам познавала, увек сам се питала, слушајући приче својих рођака који живе на западу, како то да не познају свог првог комшију? Како то да не знају његово име, родитеље, фамилију? У улици где сам живела у Србији, није било породице са којом нисам, барем кафу попила. Велике куће, дворишта, баште, деца из комшилука, разне физичке активности и игре, биле су ствари које су обележиле моје детињство.

Али, како то обично и буде, оно чему се најмање надаш се управо и деси. Тако 2012. године моја породица и ја одлучујемо да се преселимо у Шведску. Искрена да будем, са својих дванаест година, нисам имала представу шта ме очекује, нисам истраживала о тој земљи, нити ме је било шта у вези са истом занимало.

Једино што сам знала јесте да се Шведска налази на Скандинавском полуострву, као и да се појам Нордијске земље односи на пет земаља северне Европе (Шведска, Норвешка, Данска, Финска и Исланд). На то сам гледала као једно дуже путовање и надала се брзом повратку кући.

Био је крај децембра и сећам се ненормалне хладноће која ме је дочекала на аеродрому у Стокхолму. Убрзо сам сазнала да је то нормална ствар и да ћу се временом навикнути. У том тренутку у месту Гиелас у Лапонији – предео у унутрашњости северног Норланда, било је -31 °C. Велике зграде, улице, журба и велики број људи су биле прве ствари које сам приметила. У том тренутку, према подацима www.scb.se странице 2012. године Шведска је бројала 9.644.864 становника, док данас броји 10.379.295 становника. Након неколико недеља, кренула сам у школу.

Систем образовања у Шведској се доста разликује од српског. Обавезна основна школа траје 9 година, ученици се уписују у први разред са 7 година, где након исте прелазе у средњу школу и то на темељу показаног успеха у основној школи. Основна школа је потпуно бесплатна, почевши од школског материјала, преко превоза, па све до хране. Чести оброци који се могу видети на школским трпезама јесу: месне куглице са макаронама, палачинке са џемом, кобасице/виршле са кромпир пиреом, пилетина у кари сосу са пиринчем. На почетку ми је било јако тешко да се навикнем на ову храну. Олакшавајућа околност је била та што сам живела 200

m од школе и сваког дана сам за време одмора долазила кући на ручак, осим дана када би се у школи служиле палачинке. То је пролазило.

У склопу школе смо често обилазили град, разне знаменитости, музеје и ишли на пикнике. Обично су то била места попут језера и шума, јер чак 53% ове земље чине шуме. Место за које и дан данас сматрам да је једно од најлепших, а које сам у првим данима школе добила могућност да обиђем, био је стари град (*Gamla stan*). То је једно од од највећих и најбоље очуваних средњовековних градских средишта у Европи, а као такво је и главна атракција у Стокхолму. Ово место краси пуно знаменитости, атракција,

ресторана, кафића, барова, разних места за шопинг. Основне карактеристике су уске улице и велики број зграда у различитим бојама, које ово место чине аутентичним. Такође сам имала прилику да

Пише: Селена Ивановић

обићем *Stadshuset* у Стокхолму, где се додељује Нобелова награда, која је временом прерасла у истинску светску институцију, да зближава људе разних нација, који раде на усавршавању и савладавању

проблема који нам живот овог модерног доба носи.

Након скоро 10 година живота у Шведској дотакла бих се социјалног живота и уопште *понашања* у овој земљи. Ово су искључиво моја искуства и запажања, па не морају бити исправна, као ни да се сви сложе, али исто тако постоје и по неке чињенице. Швеђане сам доживела као јако скроман народ. Апсолутно није понижавајуће нешто не знати, било то приватно или на послу. У свакој области је нормално консултовати се са колегом без и мало срамоте, уколико нешто не знате. Ту могу слободно рећи

да би код наших људи било предрасуда, уколико би се неко од радника на пример изјаснио да око нечега није сигуран. Поштовање туђег мишљења и уопште личности као и приватност је један од атрибута који краси овај народ. Навешћу вам пример из ког ћете сами донети закључак када се ради о приватности. Пре пар недеља сам дала оставку у фирми. Помоћник шефа ме је замолио да му дам разлог оставке и ја сам навела да нисам задовољна платом. Пошто помоћник није знао која је моја плата, скромно ме је и са пуно поштовања упитао да би волео да зна о којој се цифри ради, а ако то не желим да ће исто тако поштовати моју одлуку. Дакле, пошто се о плати дискутује искључиво са шефом, то се помоћника није тицало и није знао. Неколико дана након тога сам случајно средла жену на аутобуској станици када сам кретала на посао, која долази такође из Србије и знала сам је преко заједничких пријатеља. Прво питање је било, где сам кренула, ја сам јој одговорила на посао, а њено следеће питање је било „*Да ли ти је посао добро плаћен, колика ти је плата?*”

Швеђани као народ су доста љубазни. Уколико их замолите за помоћ, радо ће вам помоћи. Неће вас исмевати ако неку реч на шведском погрешно изговорите, али вас исто тако неће ни исправити, уколико им то не затражите. Процент грађана са страним пореклом је 25,5% од укупног становништва, док је 2019. године било нешто више од 26,6 милиона људи са страним пореклом.

Било ми је јако чудно што се све планира. Свака година, летовање, зимовање, месец, недеља, венчање, вечере, сусрети, као и дан и обавезе које би се требале обавити током истог. На почетку средње школе сам се упознала са једном Швеђанком, ишле смо у исто одељење и то је период када отприлике бирате другаре/ице са којима ћете можда остати у добрим односима и након школовања. Пожелела сам да одемо у шетњу или шопинг, питала сам је када је слободна, где је она отворила свој роковник, имала један део исписаних обавеза и ако је рецимо то био 15. октобар 41. недеља у години, она ми је заказала сусрет две недеље након тога. Чудило ме је јер сам одрастала у средини где није било никаквог плана, где људи нису након школе и посла журили кућама. Није им био проблем да изађу до града, ресторана или кафане, а и ми као деца смо гледали да што више времена проводимо ван куће. Овде је то другачије. Деца проводе време напољу, ма који год да су временски услови али чим родитељи заврше са послом и покупе их из школе, одлази се кући, спрема вечера погледа по који филм или серија и иде на спавање.

У Стокхолму се налази Српска православна црква Свети Сава у градској четврти *Enskede gård*. Црква припада Епархији британско-скандинавској која је огранак Српске православне цркве. Изградња ове цркве је почела 1990. године и у његовом звонику подигнута је капела посвећена Светом Василију Острошком.

Ово је била моја прича. Ово је мој скандинавски сан.

"ЂАВОЉА ВАРОШ" У ДОЛИНИ ПЧИЊЕ

Пише: Немања Јосифов

Општина Трговиште на крајњем југоистоку Србије спада у најсиромашније у нашој земљи. Удаљеност од главних саобраћајница, локација у пограничној зони према Северној Македонији, као и брдски и планински рељеф, утицали су на економску заосталост овог дела Србије. Такође, негативни демографски трендови допринели су да читава територија скоро опусте.

Међутим, неопходно је истаћи да ова мала општина поседује непроцењиво природно и културно благо које завређује пажњу. Један од природних раритета свакако јесте Вражји камен, који је од центра Трговишта удаљен 5 km. Смештен је на надморској висини од 800 m, а сам локалитет чине десетак камених купа. То је необична стенска формација јединствена на подручју Балкана, па и Европе. Место се некада звало Просечник. По свом изгледу подсећа на много познатију

Ђавољу варош. За настанак Вражјег камена пресудну улогу имала је ерозија. Река Пчиња је у геолошкој прошлости просекла стенску масу, док је денудација створила стубове високе и до 60 m.

За ово природно благо Србије везане су бројне легенде. По једној од њих, ђаволи су намеравали да преокрену ток Пчиње, да тече према Бугарској, па су покушали да споје обале ове реке. Кидали су читаве стене са околних брда, али плаховиту реку нису успели да укроте. Видевши да су чак и они немоћни, а и камење им је понестајало, упутили су се према Косовском Поморављу, у Кончуљску клисуру. И баш ту су наишли на највећу стену. Упртили су је на леђа и вратили се да још једном покушају да победе природу. Успут су често застајали како би се одмарали, јер је стена била претешка чак и за њих. Кад су стигли до села Клиновац зачули су се први петлови. Уплашени да људи не открију њихове намере, бацили су стену поред неке воденице. Тако је, према

једном предању настао Вражји камен. Друга легенда приповеда о томе да су Пчињани годинама зидали цркву поред реке. Све што би они током дана саградили, ђаволи би током ноћи односили и остављали на Вражјем камену. Наводно су били љути на сељане, јер их нису довољно поштовали. И тако је постала црква на Вражјем камену. Иначе, и данас се може чути о томе како су сељаци у Шајинцу били у завади са овим демонима. Да би се осветили Шајинчанима, ђаволи су покушали каменом да преграде Пчињу. Стеновит блок су носили у цедилу, али су се разбежали у зору, кад је закукурикао петак. Најпознатији ђаволи су: Џуца Буца, Кумбара Кљека, Филанко Шиља и Муја.

У овом крају некада је било чак 23 цркве и манастира, а од већине су до данас остали само топоними. Једна од очуванијих је Црква Пресвете Богородице, смештена на стенама које се уздижу изнад реке Пчиње. Сазидана је крајем средњег века, а на период настанка указују очуване фреске. Међутим, не постоје историјски извори о тачном датуму изградње. До сада су урађени конзерваторски и рестаураторски радови. Овај сакрални објекат уврштен је у споменике културе и под заштитом је државе још од 1958. године, а од 1983. године категорисан је од стране стручних институција као Споменик културе од великог националног значаја. Верници овде највише долазе на Богојављење, Велики Петак и 21. септембра када се слави Мала Госпојина. Вековима уназад приповедају се разне

АМФИТЕАТАР У ПРИРОДИ

приче о њеном настанку. Према једном веровању, у давна времена заволели су се момак и девојка из села Доња Трница. Он је био јединац из најбогатије куће у селу, она лепотица из најсиромашније. Њихови родитељи нису прихватили ту љубав. Упркос томе, млади су решили да се венчају. Венчање је обављено у Цркви Пресвете Богородице. Када су изашли из цркве млада и младожења су узjahали, према обичају, окићене коње.

Међутим, коњ, уплашен од вике сватова, појурио је према провалији и сурвао се, заједно са младожењом на леђима. Видевши то, млада је скочила са свог коња, потрчала према литици и без размишљања скочила. Тако се весеље претворило у жалост. Од тада се, кажу мештани Пчиње, у овој цркви више нико никада није венчао, нити је неко дете крштено. Упркос легендама и причама о томе да је ово место уклето, проширило

се и веровање да боравак у цркви лечи неплодност. Није редак случај да нероткиње долазе и када нема никог у цркви настружу мало праха са неке од фресака и да то кући пију, верујући да ће потом добити наследника. Иако је црква посвећена Богородици, мештани подједнако негују и култ Свете Петке.

Пажњу привлачи и веома атрактиван дрвени висећи мост на Пчињи, који премошћује обале ове предивне реке, која се убраја у једну од најчистијих у Србији, па се многи

људи током врелих летњих месеци у њој купају тражећи спас од несносне врућине. Са врха стенске масе пружа се прелеп поглед на долину Пчиње. Импозантан је и тунел који је пробијен кроз стене како би се направио пут који је Трговиште повезао са Враћем. Предео „Вражји камен - Просечник“ део је међународно значајног подручја за биљке „Долина Пчиње“ (ІРА) и међународно и национално значајног подручја за птице (ІВА).

Боља промоција овог локалитета поспешила би развој туризма, што би било од изузетног значаја за малену општину Трговиште, која би тако постала незаобилазна дестинација на туристичкој мапи Србије.

Пише: Марко Владимировић

Земља Србија је место као ни једно друго на свету. Ово је мала земља јединствених људи, природне лепоте, обичаја и веровања. Од севера Војводине до југа Косова и Метохије, Србијом круже различите приче, легенде, мистерије и митови које привлаче људе из различитих делова света да дођу и посете нашу земљу Србију. Једна од таквих легенди налази се на територији данашње Бачке и везује се за једну од најлепших туристички уређених тврђава у близини Дунава - Петроварадин. Ову тврђаву је изградила Хабзбуршка монархија у периоду од 1692. до 1780. године због сталне опасности од Турака и близине границе са Османским царством. Постоји пуно мистерија везаних за Петроварадинску тврђаву које потичу из времена Аустријско-турских ратова око територије Војводине, а неке од њих су представљене у наставку текста.

Битка на Текијама и благо у мочвари

Ова прича се везује за догађај који се догодио 5. августа 1716. године када се одиграла највећа битка код Петроварадина. Турска војска од 200 хиљада војника, предвођена Дамад Алипашом, имала је циљ да освоји Петроварадин и крене даље ка северу и западу. Гарнизон у тврђави је бројао око 8.000 војника, а у војном логору код данашњег Футога било је стационирано 70 хиљада војника, под командом Еугена Савојског. Према легенди, уочи битке принц Еуген је уснио Мајку Божију, са предсказањем да ће из битке изаћи као победник. Када се тог августовског јутра пробудио, Еуген је имао шта да види – пао је снег. Турским војницима није пријало хладно време, а занимљиво је да је баш 5. август дан Снежне госпе – једини зимски

светац у летњем периоду. У знак захвалности на месту победе петроварадински фратари изградили су цркву посвећену Снежној Госпи – такозвана црква на Текијама, која је и данас место окупљања хришћанских верника.

Према легенди Дамад Алипаша је за време битке издао наредбу да се ратна благајна и опљачкане драгоцености натоваре у кочије и пробију уз Дунав ка Београду. Према изјавама турских заробљеника, на почетку пута кроз мочвару кочије су ишчезле у живом благу. Еуген Савојски је након битке организовао потрагу за благом, што се трагично завршило губитком неколико војника. Након тога потрага је обустављена, а турско благо је проглашено за уклето. Према другој верзији, Еуген Савојски је са ужим кругом официра и војника поделио благо, чиме су изиграли не само остаток војске, већ и самог цара Карла VI домишљатом причом о живом благу.

Неман из подземља

Легенда о изгубљеном благу у мочвари се повезује са другом легендом о великој змији са Петроварадина, такозваној немани Пети. Веровало се да су након пораза у бици код Текија, Турци за освету кришом током ноћи у врећама донели младунчад великих гмизаваца и пустили их да сеју панику међу војском Еугена Савојског. Приче о алама које господаре подземљем Петроварадинске тврђаве доживеле су праву експанзију почетком XX века када су се у народу појавиле многе приче о трагедијама за које је крива циновска змија са Петроварадина. Ова легенда има више верзија. Једна од њих је прича из народа потекла 1716. године, када су након убиства Дамад Паше турски специјалци у подземљу тврђаве оставили љуте гује, змије отровнице које су се касније својим хибридным

геном претвориле у огромне але које су постале господари подземља са само једним циљем – да се освете Еугену Савојском прождирајући му војску у подземљу и надземљу.

Благо династије Хабзбург

Према старим предањима која су остала упамћена до дан данас јесте и легенда о скривеном благу хабзбуршких царева у подземним тунелима. Наиме, после губитка битке од Наполеона 1809. године, Хабзбуршка монархија је своје драгоцености сместила у најсигурнију тврђаву Царевине. Био је ту породични архив, царева ризница, државне златне и сребрне полуге, као и резерве живе неопходне за израду муниције. Благо је наводно и данас скривено у подземној галерији, а они који у то верују као доказ виде управо постојање необичног подземља са непропорционално великим вентилацијама, што имплицира постојање нама непознатог дубљег подземља у широј околини испод читавог платоа на којем се данас налази новосадска Академија уметности, а раније касарна Хорнверк.

Девет живота

Веровање да мачка има девет живота скупо је коштало многе од њих. Градитељи свих времена и делова света, у намери да осигурају дуговечност својих грађевина, наводно су у темеље уграђивали живе мачке. Па се тако верује да су и у зидине тврђаве Петроварадин уграђиване мачке, како би она била неуништива и како би имала девет живота. На великом степеништу које води ка Кули са сатом, посетиоци и данас могу видети мачке у великом броју.

Логика „кокошијег бисера“

С генерације на генерацију у народу се ширила прича

Пише: Теодора Мирчев

да су кокошија јаја додавана малтеру при градњи Петроварадинске тврђаве, ради чврстине бедема. Неки историјски извори кажу да се зидало врућим кречом, песком и циглом (без јаја). Главни аргументи поборника ове теорије јесу дуговечни и чврсти бедеми за које тврде да су заслужна управо јаја. Ипак, мора се имати у виду да је тврђава грађена у време када није било ни грама вишка хране. Ову легенду можемо повезати са легендом друге чувене тврђаве на Дунаву, Смедеревске тврђаве, која је такође по народним предањима у средњем веку била грађена од јаја наредбом деспотовице проклете Јерине Бранковић.

Бор је град кроз који протиче мртва река. Најзагађенија река у Европи последица је вековног рударења и градске канализације. Да ли ће се овај проблем икада решити и како?

„Кроз Бор тече хемија“

Наврху града извире поток, у граду му се прикључују све канализационе воде и отпадне воде из рудника. Црна и „испрана“, Борска река је мртва река, у њој нема ниједног живог створења. Борска река је, како неки мештани кажу, одувек била загађена. Становник села Слатина поред Бора се ни не сећа да је она некад другачије изгледала. Посебно ми је запала за око изјава једног становника, који живи поред саме реке, који каже: *„Лети страшно смрди. Мени је кућа одмах поред реке и не можеш да седнеш увече у двориште да попијеш кафу. Смрде фекалије. Некад су ту биле врбе поред реке, а сад је то све пирит, све је загађено. Деда ми је исто причао да су у јесен из реке заливали башту са купусом. Прво је била мало жућкаста, а онда само прљава вода. Сад од пољопривреде нема ништа. Не смем ашов да*

забодем, све је пирит. Не може ништа ту ни да се посеје, нити би ту ишта могло да се роди. Пирит је свуда“.

Пре око 30 година у једном литру воде Борске реке имало је 600 g талога или муља. Данас није тако јер осим тешких метала и муља има и воде, али је веома загађена градским комуналним и индустријским отпадом. С обзиром да је ова река ван свих категорија, не може да се користи ни за пољопривреду, ни за стоку. Отпадни канал је можда и најбољи опис мртве реке која се још на први поглед разликује од свих других. Њено црно дно помешано са ђубретом и пиритом, језив је призор. Ништа мање језиво не изгледају једнако мртве обале, такође мешавина црне земље и жутог пирита, без растиња и све то помешано са смрадом фекалија.

Тако Борска река с правом може да буде велика опомена човеку – шта ако заиста не буде бринуо о свом окружењу. А изгледа да нико и не брине, како и имамо прилику да закључимо на примеру Борске - такозване мртве реке.

Пише: Александра Петровић

Тамо где сунце неуморно стражари. Тамо где се смењују прашума и пустиње. Тамо где су најшири осмеси. Тамо су пре више векова дошли Дирерови јахачи и кренули да пустоше редом. Стизали су један за другим. За обичан свет невидљиви и страни. Ни сами нису знали ко су и какву су улогу себи наметнули. Но, временом им се та улога и те како допала. Почели су да уживају у плодовима својих (не) дела. Иза њих остаде пустош-Африка, какву познајемо и ви и ја. Но, било је то овако...

Петнаести век је у тадашњу свакодневицу унео немир међу европски живаљ. На источну капију нагрнуше неки безбожници, јуришни ратници са азијског тла. Затворише пролаз караванима да слободно допремају зачине. И како то већ бива, кад мука натера и затворе се једна врата, увек се нађе начин да се отворе друга. Но,

иза тих врата нико није ни слугио шта се све да открили.

Португалци су први завирили иза. Успели су крајем петнаестог века да стигну до зачина, али на том дугом путу, ваљало је правити и по коју паузу. Омиљено одмориште им је био Гвинејски залив. Толико им се допао, да су пожелели да ту оснују своје војне и трговачке базе. Знате, пут је дуг, ваља застати и одморити се, а опет како то иначе и бива, увек на путовању упознамо неког новог и нешто ново. У њиховом случају били су то неки чудни људи, неки зачини (без којих нема укусне торте), а богами и неки ресурси. Међутим, тада се другачије живело, јер није као данас да комшије и рођаци знају где сте били и чега све ту има и пре него што им ви испричате. Мада ипак неке ствари су и даље сличне, јер те исте комшије и рођаци и дан данас неће поћи на пут, уколико немају жеље, а богами и финансијских средстава. Па баш тако, док се прочуло по европском

комшилуку којих ђаконија све тамо има, пар деценија касније пристижу Енглези, а за њима и прве португалске комшије, Шпанци. Родбинске везе су чудновате, те ето убрзо и Француза. За њима ће и њихове комшије Холанђани, који су врло препредено потиснули Португалце. Препоручили су им да остану на неком од афричких острва, јер већ су изморени од толиког тумарања уздуж и попреко по Африци и ширењу својих навика и обичаја, као неки навалентни гости. Замислите, покушаше они да међу оним чудним људима, Банту црнцима, шире хришћанство и културни утицај. И успеше у томе. Било је и тврдоглавих, попут Етиопљана који се нису хтели наконити и прихватити тако нешто.

Време је пролазило, а опет толико тога треба озбиљно истражити. Те тако, друга половина осамнаестог века је била у знаку Енглеза и њиховог тумарања по унутрашњости Африке. Како

ТАЈНА ЖИВОТА ЈЕ ДА НЕМА СТРАХА

лепе навике не треба мењати, тако су се та путоштвања наставила у деветнаести век. Експедиције Дејвида Ливингстона су засигурно биле међу најважнијим. Он је био посве друкчији. Противио се ропству, отварао је школе и пружао лекарску помоћ. Стога и не чуди што је прначко становништво, пошто је Ливингстон преминуо у Замбији, носило његово балсамовано тело на рукама до обала Индијског океана, како би га бродом пребацили за Лондон и ту сахранили.

Но, деветнаести век је донео и поделу Африке међу колонизаторима. Берлинском конференцијом 1884/1885. године договорено је да се територија Африке распарча попут лубенице на кришке. Неке кришке су биле веће, неке мање, неретко чудно изрезане, али лубеница каква год да је не може бити безукусна. Нека кришка је обидовала зачинама, нека пак минералним ресурсима, нека обојеним металима, нека чудним људима... Сласно су се поделили Французи, Британци, Португалци, Шпанци, Немци, Италијани и Белгијанци. Но, остала је по која неподељена кришка, Етиопија (лепо вам велите да су тврдоглави) и Либериа (којом су се потајно сладили САД). Ма какво је то слађење било ви не можете ни замислити. Било је и оних ексцентрика, белгијског кова, који су један огроман посед присвојили за себе. Не за државу, већ само за себе. Признаћете, врло себично. Тај себичлук је изродио геноцид (да, то је права реч) над десет милиона људи у Конгу, који су радили у неподношљивим условима на плантажама каучуковаца и у рудницима за тамо неког цара, кога ни не познајте, а ни он никада није

ни упознао ни њих ни свој посед, јер га није ни посетио. Вероватно се исто тако, негде и некада, размимоишао и са човечношћу. Временом су и Конго и друге државе успеле да се изборе за независност. Међутим, једном изрезана лубеница се не може поново саставити.

Колонијална заоставштина у аманет је Африци оставила подељеност појединих народа који живе у више држава (нпр. народ Јоруба живи у Нигерији, Бенину и Тогоу) или пак нетрпељивости између различитих вера унутар једне државе (попут исламског севера и хришћанског југа на простору Нигерије). Такође, на власти су се до данас одржали диктатори. У неким државама су смењени, а у неким су замењени себи сличнима. Залуд је песник о појединима певао како су лековити и хумани. Заборавио је да је за време владе вође Уганде убијено између сто и пет стотина хиљада људи, док је за време императора Ц е н т р а л н о а ф р и ч к е републике за ситне крађе одсецано ухо (а прича се и да је своје противнике бацао крокодилима) - принцип талиона у свој снази.

Појава ропства датира још из античког периода, а како се и период препорода темељи на античким вредностима, не чуди што је баш за време колонијалног освајања и надаље трговина чудним људима била уобичајена. Током седамнаестог и осамнаестог века на простор Америке као афрички извозни контингент доспело је, процењује се око 7,4 милиона људи. За оне који су трговали њима (док званично није укинута ропство) они су представљали извор радне снаге и ништа друго. Из

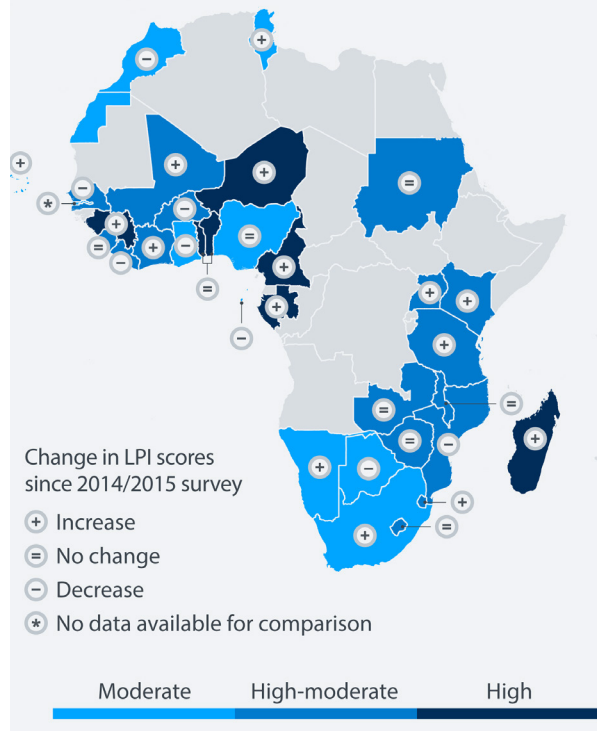
њихове перспективе су били чудни, а заправо они нису ни најмање чудни, већ обрнуто. Најблаже речено, само чудни људи могу да третирају друге на такав начин. Нажалост и данас се ропство одржало на афричком тлу. Рецимо, на тлу Мауританије и даље постоји дужничко ропство.

Све то становнике Африке није обесхрабрило. Због тога нису ни остарили ни бројчано се смањили. И даље су млади и бројни и препуштени сами себи. И даље се боре, али против глади, болести, сиромаштва и ратова. Сукоба је на све стране. Ретко где да је сигурно. Болести попут маларије, еболе, HIV вируса, те вируса COVID 19 отежавају афричку свакодневицу. На сваких тридесет секунди умре једно дете од последица заразе маларијом. Помоћ стиже, али недовољно. Имају песници право када говоре да смо сви Америка, која је тако чудесна, а јесте јер се пита за све. Замислите да неких тамо пет сестара одлучују о томе да ли ћете данас јести и у којој мери. Стога и не чуди што је регион подсахарске Африке међу најсиромашнијима у свету.

Lived poverty in Africa

34 countries / 2016/2018

Дневно, више од 40% људи не заради ни око 180 динара, процењује Светска банка, која баш ту вредност узима за границу сиромаштва. (За Светску банку, под сиромаштвом се подразумевају глад, недостатак склоништа, болест и немогућност посете лекару, неписменост, незапосленост, страх за будућност...) Уколико придодемо и многобројност и отежане животне услове, где не постоје ни вода, ни струја, ни инфраструктура, где се тумара под ведрим небом, а деца уместо да су у школама принуђена су да раде, где се стварају сламови на рубовима великих градова, те где је неједнакост и те како изражена (и током данашњих дана), онда нам се створи другачија слика пред очима. Онда у тренутку схватимо да је колевка човечанства међу најсиромашнијима на свету. Тамо је неухрањеност системска.

Деца, ако и преживе по рођењу, неретко су слабашна, а уколико их посети јахач на црном коњу, убрзо ће му се придружити и онај на зеленкастом. Често мајке док их доје немају шта да једу, а ако имају та храна засигурно није богата у великој мери хранљивим састојцима. Готово 39% жена током репродуктивног периода пати од анемије. Етиопија, Нигерија и Кенија су водеће у свету по смртности одојчади. Подаци показују да једно од једанаесторо деце не дочека свој пети рођендан. Због неухрањености код деце се развијају озбиљне болести, попут пнеумоније и дијареје. Зелени се приближава детету из Бијафре.

Сиромаштво у Африци је проузроковано и климатским непогодама - интензивна суша и/или поплаве, неретко нагнају људе да буду номади или пак спасавају свој скромни дом, а колико хране остане после тога право је питање.

За велики број деце у Африци привилегија је да иду у школу, јер су иначе принуђена да раде, а ако и иду у школу, може се лако десити да једног дана оду и не врате се, поготову ако сте девојчица у Нигерији. Тада вам се лако може десити да постанете жртва отмичара цихадистичке организације Боко харам. Или ће вас украсти и одвести у харем, како чине на португалском одморишту. Но, сиромаштво је поткрепљено и ратним конфлик-тима. Те тако људи често у потрази за својим бескрајним плавим кругом и спасавајући своје животе, беже пред галопом јахача у суседне државе или преко Средоземља у Европу.

Како је Светска банка развила индикаторе за процену сиромаштва, који подразумевају образовање, здравство, приступ социјалним услугама, рањивост, социјалну искљученост и приступ социјалном капиталу, може се закључити да су исти на афричком тлу изузетно неповољни. То најбоље показују бројке: 70% од укупног броја сиромашних у свету живи у Африци, а један од три Африканца живи испод границе сиромаштва.

Можда нам је тешко да поверујемо у све ово, али то је данашњица Африке исто колико је и ваша и моја на простору Европе. Људи где год да живе имају своје снове и потребно је да их остваре, било да живе у Могадишу, Нџамени, Лагосу, Манаусу, Бризбејну, Улан Батору, Земуну или као ја на мојој Пивари. И баш зато, идући пут кад у новчанику затекнете мање од двеста динара, макар размислите шта ћете са њима и нек вам на ум падне да тамо негде неко нема ни толико. Тамо негде где сунце неуморно стражари. Тамо негде где се смењују прашума и пустиње. Тамо где су најшири осмеси. Баш тамо.

Пише: Тијана Радосављевић

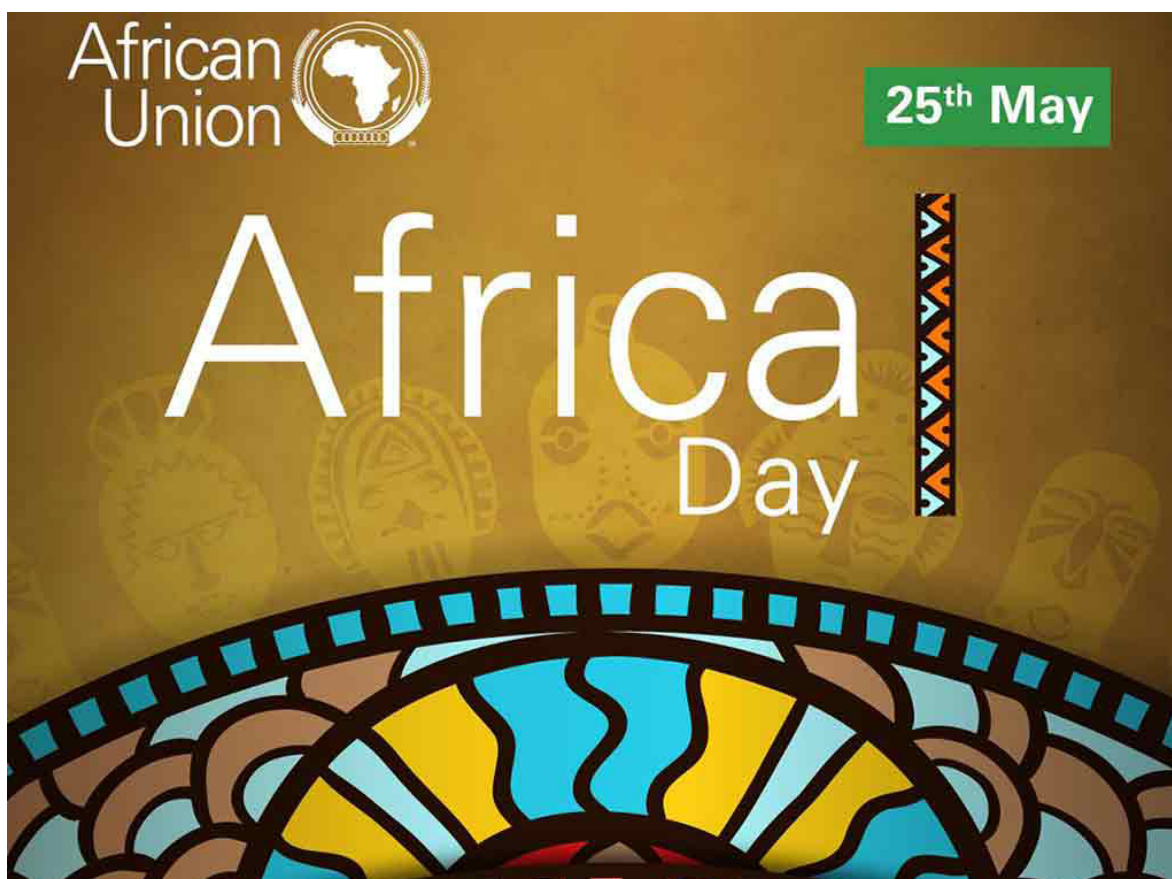
Од триста шездесет пет дана колико броји година, у свакој земљи постоји тај један дан посебан и значајан за народ у њој, па и њу саму. Управо нама, а нарочито правим југоносталгичарима, 25. мај буди чежњу и сету, на Дан младости, рођендан доживотног председника, који више није са нама, и чувену штафету. Иако се одавно не обележава, и даље га помињемо као један од значајних датума, баш као и Дан Републике (29. новембар), које више нема.

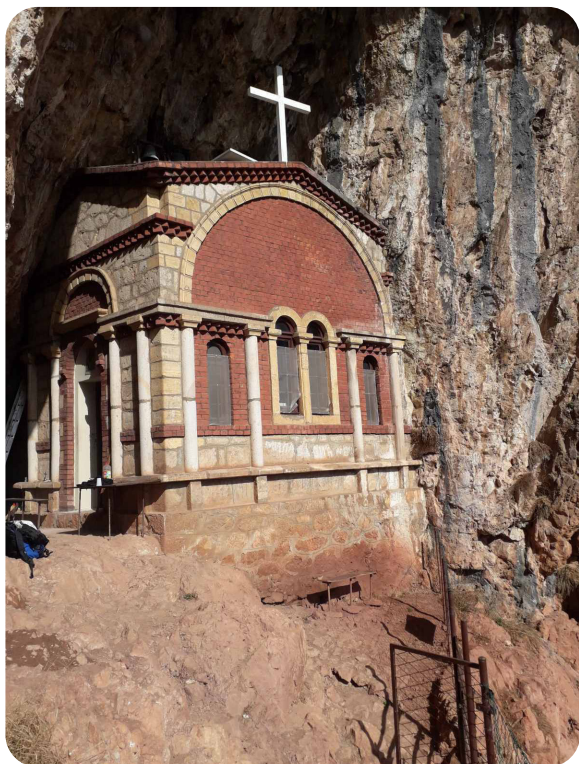
Међутим, нешто много значајније се десило на овај дан, што није поменуто ни у једном ТВ Дневнику, чак ни прилог од пола минута није имао места у мору информација! Двадесет пети

мај, дан од међународног значаја, јесте Дан Африке, а то мало ко зна, нажалост. Наиме, тог дана су 1963. године представници тридесет афричких држава основали Организацију афричког јединства (претечу данашње Афричке уније) у Адис Абеби, са циљем да се ослободе преостале афричке колоније и укине апартхејд у Јужној Африци, али и у циљу борбе за бољи животни стандард становништва на читавом континенту, бољи и напреднији здравствени и образовни систем.

Тај дан се обележава у целој Африци, али и у осталим деловима света кроз бројне манифестације посвећене спорту, култури, историји, традицији и обичајима Црног континента.

Дан Африке је обележен и у Србији, сасвим скромно и незапажено, изложбом „Неоткривена Африка“ у ПТТ музеју у Београду. Изложби су присуствовали бројни амбасадори и представници дипломатског кора Африке и представници Музеја афричке уметности. Експонате представљају предмети (укупно 62) од великог уметничког и културног значаја из легата Слободанке и Станимира Јовановића, сакупљаних током више деценија њиховог дипломатског рада у бројним афричким државама, попут Замбије, Бенина, Нигерије Габона, Гане, итд. Остаје још да вас позовемо да посетите изложбу „Неоткривена Африка“ и осетите дух народа интересантне културе и бурне историје.

Литургија у стени на 600 m
н. в.

У време пандемије, економске кризе, затворених граница, вакцина и разних ограничења није остало много избора за слободне активности. Ако ичега доброг у овоме има, то је масовно упознавање своје земље. Спречени да слободно путују у медитеранске земље и велеграде, или пак оне далеке и егзотичне дестинације, наши људи почели су да откривају чари Србије. Тако је и моја екипа одлучила да упозна неке скривене детаље свог краја, тј. историју и географију локалне средине. Између пар локација, одабрали смо планину Каблар, са оне друге, моравске стране: стрмије, непроходније и до недавно заборављене. Среди смо екипу из Новог Сада у Овчар Бањи (280 m н. в) и заједно са њима кренули ка „чуду у стени“.

Са врха планине Каблар пружа се величанствен поглед

на реку Западну Мораву чији су меандри заштитна слика чачанског краја. Око 17 km удаљен од Чачка, горостасни Каблар налази се на скоро 900 m надморске висине, а осим питомих шума, кршевитих моћних стена и предивног погледа, својим посетиоцима дарује и право благо: низ средњевековних манастира и црква које су вешто скриване од ока посматрача. Велики број вијугавих путева води до врха. Један

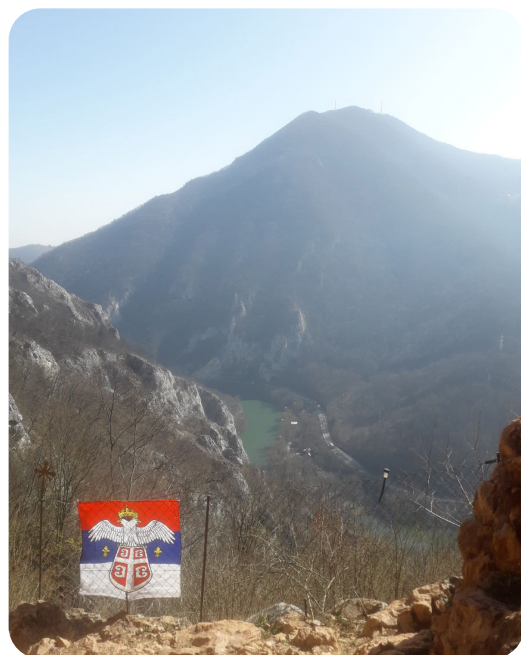
одњих, нимало лаки проходан, преко шуме и кршевитих громадних стена, пролази поред испоснице Светог Саве, у народу познатије под називом „Савиње“.

Уколико покушате да испосницу угледате са главног пута у подножју планине, тешко да ћете било шта приметити. Скривена у каменом кршу високих стена, вешто чувана као тајна за коју зна мали број људи, Савина испосница се путнику намернику одаје металним крстом који се сунчаним данима види из даљине. Чак и кад је угледа, путник претпостави да је до ње тешко, па и немогуће стићи.

Изнад ресторана „Дом“ у Овчар Бањи једна мала, готово невидљива стаза води у оближњу шуму, а путоказ каже да у том смеру иде онај ко жели да обиђе локалитет „Савиње“ или настави ка

врху стазом број 1 и 2. Први део стазе није нарочито тежак када је о успону реч. Пут ка Савињу траје око 45 min хода и почиње шетњом кроз шуму, док нешто касније планинаре очекује захтеван успон, тежак чак и онима који су у доброј кондицији. Иначе, све време се прате ознаке по стенама и дрвећу, а ове стазе, у планинарским картама обележене су као врло стрме и опасне. Велике кречњачке литице отежавају нормалан ход, па сваки корак при врху постаје напор. Тежи део стазе, на сву срећу, додатно је обезбеђен руковатима који у кључним тренуцима знатно олакшавају пењање. Током успона наилазимо на видиковац с величанственим погледом на меандар реке Мораве, где пењачи забораве на муку и бол у мишићима. Када се савлада и најтежа препрека, осване чудесна пећина и мала црква у стени. Тишина Каבלара и звук птица које се гнезде у стенама додатно појачавају утисак.

Управо на овом месту, тик поред цркве, налази се

ДАЛЕКО ОД ОЧИЈУ - БЛИЗУ СРЦА

Пише: Вељко Вучинић

извор воде за коју народ верује да је чудотворна и лековита. Према легенди, овде се молио Свети Сава. Бог је услишио молитве и из камена је почела да истиче вода. Запремина извора није велика, свега четири до пет литара, а вода тече полако, готово „кап по кап“. О даљој историји овог места не зна се много. И оно што је познато смештено је у домен легенде. Сасвим је сигурно да је на овом месту некада такође била црквица или „келија испосница“ која је порушена за време Турака. О томе говоре и остаци фресака, као и фрагменти разнобојног малтера који су пронађени баш на овом месту. За настанак цркве која данас постоји заслужан је Владика Николај Велимировић који је за време свог службовања у Жичкој епархији формирао „Богомољачки покрет“ и започео обнову и изградњу многих порушених манастира, међу њима и ове цркве посвећене Светом Сави, изграђене 1939. године. Она је малих димензија, са свега неколико квадрата. Унутрашња фасада је небеско плаве боје са иконама свих српских светитеља.

Дочекао нас је млади свештеник са непуних 30 година и објаснио да је Савиње метох манастира Преображење и да се на овом месту, веровали или не, служе литургије и то најчешће празницима који су везани за Светог Саву, али и другим важним датумима. Верници необичан пут до цркве прелазе пењући се преко непроходних стена. Свештеник се радо присећа једне баке у деветој деценији живота која је редовна на литургијама. Осим за литургије, на овом месту

могуће је присуствовати и необичном призору изласка Сунца иза планина.

Ово место је, како орнитолози кажу, и станиште веома ретких птица које се виђају у близини испоснице. Једна од њих је планински попић (*Prunella collaris*) који настањује високопланинске камењаре. У близини цркве могуће је срести и пузгавца (*Tichodroma muraira*), птицу која се ретко виђа. Планина Каблар посећена је током целе године, али се чини да је њен туристички потенцијал у великој мери запостављен. Фасцинира и податак да на Овчару и Каблару има чак 38 извора чисте воде, а Овчар Бања је чувена по термалној води која лечи реуматске тегобе. Овај крај Србије познат је под називом српска Света Гора, будући да су се на ово место у средњем веку доселили монаси са Атоса, бежећи од турске најезде. Други талас доласка монаха

на ове просторе уследио је после битке на Марици 1371. године. На падинама Каבלара, осим испоснице Св. Саве, налазе се и манастири Благовештење, Илиње, Јовање и Никоље. У манастиру Благовештење замонашио се патријарх Павле, док је манастир Никоље био скровиште Милошу Обреновићу за време Другог српског устанка. У манастиру Никоље настало је и чувено „Никољско јеванђеље“ које је било похрањено у народном музеју у Нишу. Јеванђеље је нестало, да би касније било пронађено у далеком Даблину у Ирској, где се и данас налази.

Каблар је планина изненађења, па чак и они који живе у његовој непосредној близини често чују приче о местима које на Каблару још нису посетили. Једна од њих је управо прича о Савиној испосници...

Пише: Мина Марковић

Велика знања из области науке и технологије омогућила су човеку да шири свој животни простор и насели готово сваки кутак планете Земље. Са том потребом за „освајањем“ нових територија, јавила се и потреба да се мења

Петница недалеко од града Ваљева. Подигнуто је са циљем да се спречи стално плављење околних ораница изливањем Поцибраве током пролећа. Првобитно површина језера је изосила 3,5 ha, док данас износи свега 2 ha. Главни узрок смањења површине језера

тог догађаја покренут је низ истраживања: на који начин језеро утиче на квалитет воде потока Поцибрава, каква је његова флора (при чему је акценат стављен на фитопланктон који је заслужан за феномен цветања воде), колика је концентрација тешких метала у језеру...

природа, а све са циљем да се човеку олакша живот и обезбеди комфор. Једна од активности које људи често предузимају је формирање вештачких хидроакумулација. У овом чланку биће обрађено једно мало вештачко језеро ваљевског краја, Петничко језеро. Поред тога што је настало руком човека, нестаће вероватно релативно брзо пошто га је исти тај човек својим немарним понашањем „гурнуо“ у процес убрзане сукцесије.

Петничко језеро (слика горе) је вештачка акумулација настала 1990. године преграђивањем потока Поцибрава у атару села

је процес еутрофикације. Језеро је први пут значајније привукло пажњу истраживача 2013. године када се десило велико цветање воде. Након

Оно што прво запада за око сваком ко посети језеро јесте његова обалска вегетација. Западна, јужна и источна обала карактеристичне су по густом растињу рогоза, а цела јужна половина језера обрасла је локвањима. Површина под локвањима (слика десно) се све више повећава што је необорив доказ постепеног преласка језера у бару. Такође, јужна половина језера се битно смањила од 1990. године, о чему сведочи померање јужне обалске линије ка северу, која је данас оставила „иза себе“ велику суву

површину под рогозима која се стопила са околним ливадама и њивама (слика доле). На основу свега изнетог јасно је да језеро пролази кроз

ЧЕМУ ГЕОГРАФ?

сукцесију чији ће крајњи резултат бити његов потпун нестанак и прелазак у ливаду.

Сукцесија је потпомогнута појачаном активношћу микроорганизама који живе у језеру (на првом месту алгама). Након истраживања о утицају Петничког језера на квалитет воде потока Поцибрава констатовано је да се квалитет воде потока побољшава по изласку из језера. Поменуто стање се може објаснити једино повећаном активношћу микроорганизама у језеру и повећаном седиментацијом донетих органских материја у виду муља на дну језера. Поцибрава има воду квалитета III класе највећим делом свог тока, услед повећане концентрације једињења азота и фосфора који до ње доспевају спирањем са околних ораница и преко фекалног потока

пренамножаваће биљног света (алги и макрофита). Бујна језерска вегетација обраста обале и условљава њихово повлачење, па се површина језера полако смањује. Такође, када биљке угину падају на дно језера и труле при чему се стварају велике количине муља на дну језера. **Н а т а л о ж е н и** муљ додатно ће смањити дубину, **п о в р ш и н у** и **з а п р е м и н у** језера.

П е т н и ч к о језеро је само једно од бројних мањих вештачких језера у Србији које пролази кроз процес сукцесије са честим појавама еутрофикације.

Сукцесија јесте природна појава, али је у случају Петничког језера потпомогнута људском активношћу. Бржем напредовању овог процеса допринела је вода потока Поцибраве коју је човек загадио услед неадекватног бављења пољопривредом и усмеравања фекалног потока у Поцибраву. Нестанак језера би

сигурно утицао и на поток као и на читаву животну средину овог дела града Ваљева. Тачне последице тог сценарија се не знају јер још увек није урађена ниједна студија о томе конкретно само за Петничко језеро.

Како је човек покренуо сукцесију, он може и да је успори, па чак и у потпуности спречи, али то би захтевало пречишћавање фекалног потока и саме Поцибраве пре него што се улије у језеро, законску регулативу којом би се смањила дозвољена количина вештачких ђубрива за потребе бављења пољопривредом, као и чишћење дна језера од муља. Све поменуто би могло да се реализује, али уз велику новчану инвестицију тако да се поменуте мере вероватно никада неће предузети. Али, чак и да се предузму, да се у будућности не би понављале исте грешке, неопходно је повећање еколошке свести целокупног друштва, које је и данас, нажалост, још увек на јако ниском нивоу.

који се улива у Поцибраву. Микроорганизми који живе у језеру разграђују органска једињења којима обилује вода потока Поцибраве. Помоћу кисеоника та једињења се претварају у нитрате, нитрите и фосфате који су јако значајни за процес фотосинтезе. Велика количина ових једињења у језеру добар је предуслов за

Пише: Даница Ђуркин

Већ неколико дана уназад будим се са очима пуним мора. Бескрајно плаветнило у нијансама од бистро тиркизне, до модре, које се преливају једна у другу, и далеко на хоризонту утапају у небо. Знате онај поглед када нисте сигурни је ли оно тамо још море или је већ небо? Е, баш такав. Јутрос се овом утиску прикључује и добро познати звук омиљених италијанских песама. Тако, саме од себе, крећу да се врте по глави.

Две, три песме и ове очи пуне мора, мени довољно да ме баце у сећање. Лето 2019. године, када је нормално било стварно нормално.

Много прича претходило је доласку. Пази се, чувај ствари, себе, не крећи се празним, забаченим улицама, мојим омиљеним, не упуштај се превише у конверзацију... Ипак градом „влада“ Камора, чувена италијанска мафија. Иако не слушам и не верујем слепо у такве приче, толика упозорења увуку вам се у подсвест, тако да је потпуно препуштање у почетку било тешко остварити.

Неретко су приче о овом граду у негативном контексту. Те прљаво је, те пуно бескућника, јужњаци су гласни, бахати, мафија је на све стране...

Да, то јесте једна страна живота Напуља, стопа криминала је врло висока, као и стопе незапослености и сиромаштва. Кампања, чије је Напуљ седиште, имала је те године на континенталном делу државе највишу стопу незапослености од 20%, као и највишу стопу ризика од сиромаштва, чак 41,2%! Али,

то није једино што га чини.

Водећи се оном „да бисте сагледали ствари из правог угла, одмакните се“, трагала сам за местима које нуде безбедну аутентичност.

Историјско језгро града је прелепо, архитектура вековима стара, грандиозна. Калдрмисаним улицама од *Трга Гарибалдија* (названог по Ђузепеу Гарибалдију који је припојио Напуљ односно Напуљску краљевину Краљевини Италији при уједињењу), *Piazza del Plebiscito* (централног градског трга на коме се налазе Базилика, Краљевска палата *Palazzo Reale* и *Teatro di San Carlo*, односно Краљевска опера, најстарија оперска кућа у Европи), све до замка *Castel Nuovo* корачате кроз прошлост. С друге стране, уске, кривудаवे и забачене улице, оронулих, гаравих фасада, веш који виси тик изнад глава, где скутери јуре на све стране. Чувеном улицом *via Toledo* долази се

до старог градског језгра, које данас представља једно од сиромашнијих, али уједно и најживљих делова града, посебно увече – Шпанског кварта (*Quartieri Spagnoli*). Несвакидашњи и помало чудан приказ наилази се на сваком ћошку овог кварта - мала светилишта, попут олтара, посвећена Богородици и свецима са упаљеним свећама и цвећем. Даље, бука и граја одбијају се о уске, високе зграде. Ваздухом се шире разне воћне и рибље ноте, а црвена паприка, маске Пулчинеле-а, минијатурне фигурице и лик Марадоне срећу се на сваком кораку – закорачили сте на уличну пијацу, опет, у сред центра града, у уметничком кварту *San Gregorio Aemeno*.

Боравећи на мањим трговима, у локалним породичним ресторанићима, осетио се дух праве Италије. Наполитанци не робују временом, већ живе у свом стилу „*Dolce far niente*“, тако

израженом на југу земље, чини ми се више него игде. Не робују и не подређују све туристима, неће се трудити да вас задиве и придобију, већ раде (или не, када им се неће) као што и живе. Прави аутентични доживљај њиховог стила живота!

Коцкице измешаних доживљаја склопиле су се при посети видиковцу на брду Вомеро, предграђа изнад ширег центра града. За нељубитеље пешачења узбрдо до њега води успињача. На самом брду живи нешто богатији слој становништва, а на њему је смештен и замак *Castel Sant' Elmo*. Поглед у коме су се све оне коцкице сложиле, попут шарених, уских и високих зграда нанизаних једна уз другу, одвојених кривудавим, стрмим улицама. Из Напуљског залива, уједно и једне од највећих Медитеранских лука, море бродића и јахти испловљава ка најпознатијем острву Капри и Амалфи обали. У

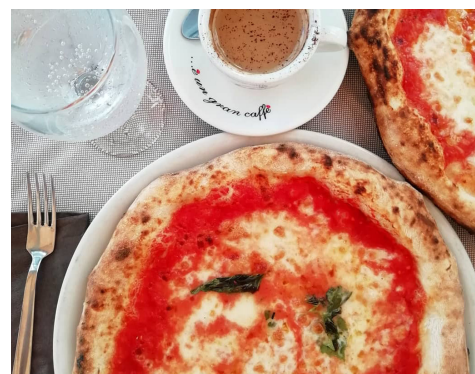
позадини горостасно издиже се Везув. Коначно дашак ваздуха, с обзиром да је читав град горео на + 40 °С. У позадини звуци лаганих мелодија и обавезна *pizza margherita*, направљена овде у част краљици Маргарити од Савоје, да употпуне утисак. Наиме, краљица је приликом посете изразила жељу да проба неки локални специјалитет, а како је Напуљ колевка пице, локални пекар у жељи да одушеви краљицу на тесто је ставио састојке који ће најбоље представити боје италијанске заставе – парадајз, босиљак и моцарелу. Пица је овде законом заштићена, а правила о њеном прављењу подразумевају да парадајз мора бити са територије јужне Италије и да се тесто мора ручно месити до 4 mm дебљине. Чак је и UNESCO пицу уврстио у културну баштину, заједно са историјским језгром града! Стога, без „*pizza margherita*“ нема ни разгледнице

из Напуља! А, ако баш желите да пробате једну од познатијих, препорука је да одете у *Pizzeria Da Michele*, код чувеног Микелеа који је угостио многе звезде, између осталог и Џулију Робертс приликом снимања филма „Једи, моли, воли“. Свакако, за које где место се одлучили, сигурно такву ван Напуља нећете окусити.

Богати север и сиромашни југ најсликовитије се, верујем, виде у овом граду и са овог места. Без шминке и улепшавања, огољен попут својих старих поплочаних улица. Испод и пред нама јасно се назире разлике у социјалној топографији града. Сјај и беда у једном. „Север“ се огледа у вилама по околним брдима, луци и историјским деловима града. „Југ“ у свему осталом, у сиромашним четвртима у старом делу, али и чим заћете даље у предграђа, ето га. Али, ипак, „југ“ се највише осети у људима. Јужњачки темперамент, срчаност и лежерност, по потреби.

Можда није најлепши италијански град који сам до сада обишла, али се свакако добро котира.

Напуљ - Италија у малом!

АНАЛЕМАТСКИ СУНЧАНИ ЧАСОВНИЦИ

Пише: Милутин Тадић

У новом броју часописа БГ лист представљено је ново издање аутора проф. др Милутина Тадића под називом „Аналематски сунчани часовници: наука и забава“. Издање је сктруктирано у оквиру девет основних поглавља, док главну тематику предствљају аналематски сунчани часовници.

Гномон је најстарији и најједноставнији астрономски/ научни инструмент па није неоснована тврдња да је први покушај одређивања доба дана помоћу гномона уједно био и први наговештај науке. Први гномон био је сам човек који је стопама мерио дужину сопствене сенке. С развојем гномонике живи гномон је изгубио ту улогу, да би је вратио у новом веку као бацач сенке на аналематским сунчаним часовницима крупног размера који данас красе многе тргове, паркове и школска дворишта.

У првих шест поглавља објашњени су основни појмови из гномонике, математичке

географије, математичке картографије и сферне астрономије, неопходни за разумевање конструкције аналематских сунчаних часовника. Посебна пажња је посвећена објашњењу аналеме, као кључног појма који се провлачи кроз целу књигу. Читалац који има предзнање из гномонике може прескочити теоретски део и одмах прећи на поглавља седам и осам у којима је детаљно, корак по корак, објашњен поступак израде аналематских сунчаних часовника на примерима часовника који постоје у Србији (Шабач, Београд, Нови Сад). У последњем поглављу је размотрена употреба аналематског часовника као наставног средства на часовима ван школске учионице, на свим нивоима образовања, са сугестијама шта може наставник рећи својим ученицима окупљеним око аналематског часовника којег су заједнички направили у школском дворишту.

Основни текст је допуњен са четири помоћна текста под заједничким називом „Интермецо“. У Прилозима су као пример дате фотографије десетак аналематских часовника које су направили европски гномоници, као и табеле са конструкционим подацима израчунатим за највеће градове у Србији.

Књига др Милутина Тадића је намењена онима који желе самостално да конструишу скале аналематских часовника, полазећи од једноставне логике да већ имају сенку којој, да би била сврсисходна, само треба подметнути одговарајућу скалу. Сви то могу лако урадити користећи програме са интернета: „унеси географску ширину, унеси географску дужину

и часовну зону, унеси величину велике полуосе елипсе“ и готово, зачас ће бити израчунати сви елементи и урађени сви нацрти које треба пренети на тло. Они који прочитају ову књигу моћи ће то да ураде користећи формуле, геометријске начине старовековних гномониста или уз помоћ компјутерских програма, свеједно, с том разликом што ће знати како раде и програм и аналематски часовник. При томе треба да имају на уму ауторову напомену:

Када на подлози наслика скале, часовну и датумску, читалац ове књиге, новопечени гномонист, нека не мисли да је направио аналематски сунчани часовник. То може рећи тек када стане на одговарајуће поље датумске скале и баци сенку јер је аналематски часовник склоп кога чине скала са мериоцем који у спрези са сунцем ствара нематеријални део часовника, сенку-казаљку. Будући да функција живог гномона није ничије занимање нити задужење, мерилац се може окарактерисати као „спољни сарадник“ или „аниматор“ аналематског сунчаног часовника. Он неће моћи баш тачно одредити колико је сати али ће се зато лепо забавити: давне, 1930. године, професор Војислав В. Мишковић је савремену гномонику назвао научном забавом и у ту дефиницију се савршено уклала аналематски часовник као часовник-забавник (Тадић, 2021, стр. 88).

Очито да је књига написана на основу искуства у конструкцији аналематских часовника па ће као таква бити користан приручник студентима географије, астрономије, архитектуре и примењене уметности, наставницима егзактних наука у основној и средњој школи, као и свим љубитељима гномонике.

МЕЋУ ВРХОВИМА ...

Пише: Теодора Мирчев

Драги љубитељи планина и врхова, представљавам вам председницу планинарског друштва „Стрешер“ из Сурдулице, Валентину Зареву, која је са нама поделила своја планинска искуства.

Теодора: Како сте се одлучили да кренете да планинарите? Зашто баш планинарење, шта Вас је највише привукло њему?

Валентина: Свако од нас трчи своју животну трку, чији је крајњи циљ постојање смисла, али ретки су они који на том путу пронађу своју тишину и мир... Имала сам потребу да из корена изменим свој живот. Планинарење ми је отворило врата „своје душе“. „Продисала сам“, опустила се, изашла из „грча“ који ме је дуго гушио и утонула у суштинску авантуру живота.

И, наравно, са 52 године и повредом кичме и леве ноге, тешко да ћете имати више онај „филинг“ за топ-спин, добар волеј, одличан смеч и сервис или понеку тројку.

Теодора: Сећате ли се својих почетака? Које су планине у које сте се прво заљубили?

Валентина: Увек ћу се сећати свог првог успона! 6-ог августа 2014. године, дан након учлањења у планинарски клуб, отишла сам на Међународни успон на планину Дукат код Босилеграда и попела врх Црноок, 1.881 m н.в. Заљубила сам се у многе планине, али Шар планина је некако заузела посебно место у мом срцу. Она има око 50 врхова преко 2.000 m н.в. и изузетна је како за кондиционе припреме за експедиције, тако и за уживање.

Теодора: Да ли бројите освојене врхове или сабирате висине? Колико сте их освојили, који је оставио најлепши утисак?

Валентина: Не, можда на почетку. Не сабирам висине. Сада, из ове перспективе, најчешће се враћам успонима на којима сам уложила највише напора. Врхови се не „освајају“, планина вас или пусти да се на њу попнете, или не. Попела сам се у више наврата на све највеће врхове Балкана.

Теодора: Који је највиши врх на који сте се попели?

Валентина: Највиши врх Африке, Ухуру Пик 5.895 m н.в. на планини Килиманџаро је највиши врх на који сам попела.

Теодора: Шта Вас највише привлачи када су у питању географске одлике неке планине, врха? Како бирате наредну акцију?

Валентина: Сви успони за које сам се одлучила били су за мене јако изазовни и инспиративни. Бирала сам их према сновима из детињства, према књижевницима уз чије сам романе одрасла, или према традиционалним и културолошким знаменитостима.

На почетку су ме фасцинирали купасте врхови-отуд и моја фасцинација Фуџијамом у Јапану, коју сам попела 22. августа 2015. године. Онда ме је привуко Кавказ. Верујем да је то утицај Шолохова, Пушкина, Толстоја, који су о њему писали, а онда је Хемингвеј са својим „Снеговима Килиманџара“ пробудио невероватну жељу да се попнем на Килиманџаро и додирнем његове глечере.

Приче о Инкама, њиховој древној цивилизацији и култури, свети град Мачу Пикчу одвели су ме и на тло Јужне Америке, у „посету“ Андима. Иностране експедиције бирам у зависности од понуда организатора експедиција и интересовања и емоција које оне у мени пробуде.

Теодора: Колико је битно познавање рељефа, подлоге, климатских одлика простора којим се крећете? Да ли се унапред припремате за предстојеће акције или се препуштате факторима изненађења на самом месту?

Валентина: Врло је важно урадити детаљну анализу терена где се акција планира. Треба проверити климатске услове, временску прогнозу, конфигурацију терена. Од свега тога зависи коју и какву опрему треба понети... На сваком месту постоји фактор изненађења, али са добром психо-физичком кондицијом и прогноза успона је најчешће добра.

Теодора: Који простори и какви природни услови Вам највише пријају, а који су најтежи услови у којима сте планинарили?

Валентина: Свакако ми више одговарају планине које нису технички захтевне, не требају вам дерезе, цепин, навез, али има и оних које су вечито под снегом, са честим лавинама и температуром која иде и до -50°C .

Теодора: Који врх Вам је био највећи изазов?

Валентина: Било их је више, ипак издвојићу врх Западни Елбрус 5.642 m н.в. , највиши врх Кавказа, Европе и Западне Русије.

Теодора: Крећете на акцију, о чему размишљате у подножју наредног врха? Да ли сте се суочавали са неким проблемима приликом успона? Можете ли нам описати осећај на врху? Каква је енергија, емоције?

Валентина: Успон који ми је заиста тешко пао био је на планини коју њени староседеоци зову „Минги Тау“ или у преводу „Планина вечитог сазнања и мудрости“, позната по јаким ветровима, веома ниским

температурама и лавинама које су однеле многе животе. То да је планина заиста јако сурова имала сам прилике да се уверим још на самом старту. Уместо планираног једнодневнoг боравка у планинарском дому Пријут 11, одакле се креће на завршни успон на Западни Елбрус - због јако лошег времена остали смо још три пуна дана. Топили смо снег и пили га уместо воде најмање 3 литара на дан, јели ко шта је имао - махом су то биле конзерве рибе, или неких готових јела.

На Петровдан, 12. јула 2016. године, након констатације вође групе да су се створили услови за полазак, крећемо на завршни успон. Натоварена одећом, тешким ципелама предвиђеним за 6.000 m н.в. , дерезама како нам ноге не би клизиле по снегу и леду, са водом и додатном одећом у ранцу кретала сам се ка Стенама Пастухова. Било је јако хладно. Сетила сам се да сам пре пар дана код тих стена, док смо радили аклиматизацију видеда како из правца врха пар њих спуштају неку особу на санкама и да сам се питала да ли је тај неко кога враћају назад жив. Било ми је хладно на ногама и рукама и стално

сам покушавала да их покрећем не бих ли некако побољшала циркулацију и избегла промрзLINE. Што смо се више пели осећао се све већи недостатак кисеоника. Дах ми је постајао све краћи, осетила сам се дезоријентисано и једва сам се кретала. Тих пар сати док смо пролазили тзв. Седловину били су тада за мене најтежа планинска деоница у мојој планинарској каријери.

Била сам уморна, гладна, жедна. Имала сам и хране и воде у ранцу, али све је то на температури од -30°C било смрзнуто и неупотребљиво. Стезала сам зубе, проклињала тренутак када сам решила да кренем на овај пут и настављала да милим ка врху. Више нисам могла да гледам ка њему и колико има до њега, само сам се кретала и кретала док после 10 сати хода коначно нисам стигла на сам кров Европе и Русије...

Најпре сам се сликала јер је само мој водич био на врху, како је ко пристизао он би раширио руке да га загрли и честита велики успех. Било је пар њих који су најпре повраћали, једва долазили до даха, а онда смо се сви од среће грлили с неверицом...

Окренула сам се ка доле и почела да посматрам огромно пространство испод себе, наизменичну игру скривања облака и планинских врхова. Смејала сам се и плакала док су ми се сузе ледиле на ветру. Мој сопствени вулкан новонадошле среће, снаге, енергије, моћи разливао се Кавказом. Све је деловало невероватно, пре пар сати били смо гомила мрава која мили полако падинама ове планинске диве, а сада на њеном врху стоји човек у свој својој фасцинантној величини, храбрости и изазову-довољно јак, довољно свој, довољно суров да заборавља и побеђује страх и ужива у игри праве храбрости и праве моћи.

Теодора: Србија и Балкан се могу похвалити веома разноврсним рељефом и прелепим неистраженим пределима. Да ли Вас привлаче наше планине или Вас компас ипак води у свет?

Валентина: Наша Србија и Балкан одишу природним лепотама на сваком кораку... Балкански извори живота: Старопланински водопади, Власинско језеро, Рилска језера, Тара, Шара, Пирин, Дурмитор, Проклетије не подносе неред данашњице... Ситне душе нас потруше... Халапљиво и господарски безобразно гнезде се микро хирдоелектране у недрима најздравијег животног простора - река, које све оперу, али и покрећу виталност, дисање, битисање, живот!!!

Била сам пре годину и

по у Јордану, и попела њихов највиши врх... Јордан је прелеп, Петра је чудо, Вади Рум пустиња, постојбина Мојсија, римских колонада у Ђерашу, силних тврђава, али је и пун

празнине, без вегетације, без природних украса, пуст, али не и запуштен.

Теодора: Шта Вас је планинарење и боравак у дивљој, нетакнутој природи научило?

Валентина: Волела бих да генерације које долазе науче да постоје речи лепо понашање, канта за смеће, природна богатства и неговање истих... Увек ме буде срамота када се из иностранства вратим у Србију, јер овакав неписмен однос ка хигијени нисам средла ни у Аруши у Африци, а камоли у Куску у Јужној Америци. О Јапану и да не говорим...

Теодора: Шта бисте поручили младима који размишљају да се баве планинарењем?

Валентина: Свака планина има свој садржај, своју лепоту. Довољно је бити у природи, на било којој планини, стварати и неговати добре навике, искоренити статичност и кретати се, јер неко је некада рекао:

„Ако не можеш да трчиш - ходај, ако не можеш да ходаш - пузи... Уради било шта, само настави да се крећеш!“

Пише: Лука Пешић

Манастир Војловица се налази истоименом предграђу града Панчева, у близини села Старчева. Припада Епархији банатској Српске православне цркве. Посвећен је Светим Архангелима Михаилу и Гаврилу. Постоји више веровања о настанку овог манастира. Најстарија теорија тврди да је манастир основао деспот Стефан Лазаревић, син кнеза Лазара, 1383. или 1405. године. Друга предања говоре како је манастир основан од стране избеглица из јужне Србије. Манастир је претрпео велику штету за време ратова између Аустрије и Турске у XVIII веку, када су га Турци више пута палили. Он јесте обновљен око 1730. али му то није помогло јер је опет страдао од стране Турака 1738. и 1788. године.

На рушевинама овог манастира игуман Никанор 1791. године подиже нови, а након њега игуман Јоаникије Миљковић га украшава 1798. године када поставља и иконостас који је био позлаћен, а као један од аутора спомиње се „Аксентије молер панчевачки“. Нов звоник подигнут је 1836. године, а у овим годинама манастир се борио и за своје прве поседе. Нова зграда конака подигнута је почетком XX века, када је одређеним преправкама и добијен данашњи изглед зграде манастирских конака.

За време Другог светског рата у храму су били заточени патријарх Гаврило Дожић и владика Николај Велимировић, који је у току заточеништва написао канон чудотворној икони Пресвете Богородице. Поред ове иконе, велику вредност у манастиру имале су мошти Преподобног Григорија Синајског, али и данашња мермерна часна трпеза која датира из 1816. године.

Након Другог светског рата, новопридошле комунистичке

власти су на самом манастирском земљишту изградиле Рафинерију нафте 1965. године, занемарујући верски објекат, који због овога наредних 25 година није био у функцији. Овај проблем је делимично решен, јер је од 1991. манастир поново отворен, али прилаз манастиру и даље је практично онемогућен његовим неприродним окружењем и оградама, а они који у њему бораве, угрожени су контаминираним средином која је свугде око њих због великог загађења од стране ове фабрике. Пошто свакодневно пролазимо поред самог манастира и ове поменуте рафинерије, не бих већ виђено стање могао да назовем функционисањем. Важно је напоменути значај новца који мештани стичу радом у овој фабрици, јер он очигледно поништава било какву свест код њих и о загађењу самог ваздуха који они даноноћно удишу, а нарочито их сходно томе није брига за угроженост манастира од чије су улоге они још одавно одвикнути.

Манастир је обнављан у периоду између 1981. и 1988. године, када су обављени и конзерваторско-рестаураторски радови, уз помоћ којих је утврђено да је присутно више слојева живописа из различитих периода. Најстарији слој потиче из XV или XVI века. Реконструкција је потпуно обављена између 1987. и 1991. године, а за време 1999. извршена је санација архитектуре конака. У 2016. години, кров манастира је обновљен због претходне олује коју је пропратио јак град и практично га порушио.

Једном годишње се почетком августа обављају традиционални обреди у близини манастира на водици реке Надел, која је по предању настала када је старац који је овде пролазио на штакама

застао, очистио и озидео бунар чијом ће водом да се исцели. Након што је то учинио, проходао је и оставио своје штаке у близини бунара, све захваљујући Светој Петки Трновој, којој је Братство манастира подигло 1890. године капелу на овом истом месту. Овај догађај сваке године се обележава 8. августа и познат је под називом „Водице“.

Војловица је данас мушки манастир. Сви предмети од вредности који су у поседу манастира, проглашени су уредбама из 1952. и 1968. године за споменике културе, а сам манастир је 1991. године након пада комунизма стекао статус Споменика културе од изузетног значаја.

ДУХОВНА СПОНА СРБА И АЛБАНАЦА

Јован Владимир био је српски владар Дукље, по предању веома побожан и мирољубив човек. Владао је за време рата између Византије и Самуиловог царства почетком XI века. Иван Јастребов, руски конзул у Скадру, крајем XIX века бележи да је Јован Владимир осим Дукље био и владар области у данашњој северној Албанији као што су Малесија, Мат и Дукађин, а овај простор у целини се називао Трибалија. Цар Самуило је око 1010. године освојио Дукљу и заробио Владимира. Пошто је Владимир био човек у чијем су се животу стално догађала чуда у која се и данас верује, Самуилова ћерка Косара га је заволела и успела да убеди оца да Владимира ослободи и уда је за њега, након чега он бива ослобођен, али и постављен поново за владара Дукље у својству вазала. Након што је Византија поразила Самуила, он недуго затим и умире, а његов синовац Јован Владислав преузима власт. По његовом наређењу, Владимир бива убијен 22. маја 1016. године испред једне цркве у Преспи. По смрти, Владимирове мошти Косара преноси у манастир Пречиста Крајинска на обали Скадарског језера, док их је деспот Михаил Комнени пренео 1215. у град Драч. На крају су мошти похрањене у манастиру Јована Владимира код Елбасана. Због своје побожности и добротe, Јован Владимир био је признат за свеца и мученика од стране цркве након своје смрти.

Манастир Јована Владимира је Карло Топија као владар Драча у оквиру Српског царства изградио 1381. године на темељу старије цркве, а овде је и сам сахрањен. Манастир данас припада Албанској православној цркви и налази се у селу Брадашеш у околини града Елбасана, а у XVIII веку је његове зидове

осликао Константин Шпатараку. Иконостас који је био величине 10x4 m израдио је резбар Дмитар Колеци из Горице, такође у XVIII веку. Манастирска црква је грађена у византијском стилу, од камена, без кубета. На њеним спољним зидовима постојали су натписи на грчком језику, а унутар ње старе иконе рађене на кожи, бакру и дрвету. Мошти су биле похрањене у олтару са десне стране превасходно у дрвеном ћивоту, а потом у каменом саркофагу који је био закључан. На ковчегу у коме су мошти биле сахрањене, осликано је било пет сцена из Владимировог живота. Служба светитељу вршена је на албанском језику и била је краћа од оне на словенском. Када је светковина Јована Владимира прослављена 4. јуна 1935. године (по новом календару), присутне су биле дипломате из Југославије, Немачке, Чехословачке, Бугарске и разних других земаља, а монсињор Визарион се захвалио српском патријарху Варнави за поклоне додељеним манастиру. Било је то звоно од 300 kg и реликвијар који је требао да штити мошти од пожара. За време Првог светског рата у храму су боравили аустроугарски војници и нанели му велику штету. Поменути реликвијар је међутим имао много већу улогу у Другом светском рату, када је заштитио мошти свеца од пожара који је изазвала немачка војска паљењем манастира 14. марта 1944. године када је изгорео и прекрасни иконостас Дмитра Колеција и све иконе Константина Шпатаракуа. Нажалост, пред храмом су тек били његови најгори дани.

Након Другог светског рата, доласком комунистичких власти, Албанија је била под строгим диктаторским режимом са политиком изолације и уједно једна од првих атеистичких земаља, где је вера била забрањена. Манастир је изгубио сваку улогу у људским животима, као и сваки други верски објекат. Српски

албаноолог и књижевник Каплан Буровић наводи да је рушење цркве подметањем мина започето 1964. док неки други извори тврде да је у питању 1967. година, након чега је манастир претворен у војну јединицу. У овим годинама је манастир претрпео највећу штету и постојао је ризик да ће изгубити и свој идентитет. Тада је реликвијар са свечевим моштима премештен у цркву Свете Марије у области Кала у Елбасану. Падом комунизма у Албанији између 1989. и 1992. године, доласком првих верских слобода, на рушевинама овог манастира почели су се изводити обреди. Немирима из 1997. године који су настали због нелегалног присвајања Цркве Свете Марије од стране једног ратног профитера, мошти су сходно скупу верника који су их тражили, искоришћене на светковини у манастиру Јована Владимира, након чега их је протојереј Јани Требицка пренео у капелу саборне цркве у Тирани, где се налазе и дан данас. Уочи дана светковине, једном годишње, мошти се традиционално односе у Манастир Светог Јована Владимира у Елбасан на богослужење. Данас манастир има велико значење у духовном прочишћењу мештана и верује се да отклања све невоље и недаће у животу, због чега га редовно посећују више Албанци (и хришћани и муслимани), а нешто мање Срби који скоро и да су заборавили на овог свог свеца. Ово је прилика да га се сете.

Верује се да крст који је Јован Владимир држао у рукама када су му одсекли главу и дан данас постоји. Наиме, он се вековима чува у породици Андоровић из Вељих Микулића код Бара и сваке године се на Тројичин дан износи на врх планине Румије. Свети Јован Владимир се традиционално приказује на иконама са круном на глави и својом одсеченом главом у левој, а крстом у десној руци.

Пише: Анастасија Мутавџић

Путовати двадесет четири сата или више до једног места је можда исцрпљујуће, али након повратка у сећањима ти остају веома драге успомене. Оно што си видео постаје део твог живота, као и пријатељство које стекнеш на путу том. Дошао је и тај дан, дан када сам отпутовала у посети *Alla mia amica Italia* (мојој другарици Италији). Место где се преплићу мода и лепота културе једне заједнице. Зелени пејзаж и пространа равница је учинила да почетак путовања буде више него добар. Сунчеви зраци су се пробијали кроз сиве облаке осветљавајући најлепши део Италије. А та част је управо припала Ломбардији. Не само да је по пространству највећа италијанска покрајина, него је и по броју становника и националном дохотку прва. Између северних падина планина и бисерних северних језера, Ломбардија такође има да покаже историјске знаменитости, своја најкукуснија јела и своју традицију.

Прва дестинација је била град **Милано**, уједно и главни град ове регије. Ситна киша је

почела да пада, али нисмо дозволили да нам уништи планове. Чињеница да Италијани током доручка и ручка не седе више од пола сата за столом ме је много изненадила, док за вечером седе више од пет сати уз музику и наравно пиће.

Миланска катедрала представља једну од најважнијих италијанских знаменитости и веома важан религијски центар за све католике. Налази се на Централном тргу у Милану. Док црквена звона одзвањају испред катедрале се могу видети бројне музичке манифестације, препричавање историјских догађаја и остало. Изграђена је у готском стилу, а за изградњу су захтевали употребу белог мермера са италијанског језера Мађоре. На врху катедрале може се уочити заштитни знак катедрале *Златна Мадонина* која симболизује Девицу Марију. Незваничну химну града Милана *O mia o bella Madonina* компоновао је Ђовани Данци.

Мигранти у овој земљи чине мањину. Иако су у другој земљи то их не спречава да буду стално насмејани, пажљиви и

веома љубазни. Што се тиче кухиње, она се у северном делу Италије се много разликује од оне на југу. Заправо и сам начин вођења живота се разликује.

Јужније од Милана налази се **Ђенова** чије обале запљускује Тиренско море. Позната је и као највећа лука Италије. Поред тога град поседује велико и добро очувано старо језгро које је под UNESCO заштитом. Акваријум у Ђенови се убраја у највеће акваријуме у Европи. Осим што обилује богатством живог света он поред тога поседује ресторане, продавнице, библиотеке и неколико музеја.

Најважнија католичка црква у овом граду је *Катедрала Светог Лоренца*. У бесмртно сећање на ратне страхове који су се догодило на овом тлу, у десном пролазу сачувана је тачна копија неексплодиране бомбе. Ту бомбу је британска флота 1941. године бацила и то је био један од најгорих напада на Ђенову и њене становнике.

Бисерно језеро северних крајева Италије, **Комо** има нешто у себи што га чини другачијим. Ледничког је порекла и има прелеп видиковац.

Популарно је одмаралиште још од времена Римљана. Данас ту долазе и славни људи попут Мадоне, Џорџа Клаунија и осталих личности. Инспирација је бројним писцима и композиторима. Језеро је са својим зеленим обалама диван приказ сам по себи, а оно што додаје лепоти јесу планине које га окружују, а то су Алпи.

Комо је познати центар за производњу свиле. Имају и музеј *Della Seta* који је посвећен свили као тканини од чије продаје је зависила егзистенција великог броја грађана па и самог града. На средишту градског трга налази се споменик који је подигнут у част италијанског физичара Александра Волта. Близу језера налази се музеј *Templo Voltiano* који је посвећен њему и у којем се чувају његови оригинални инструменти. До увођења евра, на италијанској новчаници од 10.000 лира налазио се његов лик.

Лугано је мој омиљени град. Налази се у италијанском кантону Тићино у Швајцарској, јужно од Алпа. Призор који на лицима људи изазива дивљење је када угледају како се планине на чијим се врховима налази снег стапају са језером које их окружује. У овом делу се прича италијански језик, тако да нисам осетила неку велику промену иако сам прешла границу. Ту је пре свега дивна катедрала Сан Лаврентије, саграђена у IX веку. Унутрашњост је испуњена статуом Светог Лаврентија. У околини Лугана налази се видиковац са којег се види диван приказ старог града.

Степенице којима сам се спуштала од катедрале одвеле су ме право у ресторане који имају да понуде своје најбоље специјалитете. Са планине Монте Бре која такође окружује Лугано, пружа се импресиван поглед на град. И до врха се може ићи жичаром. У језеру пливају лабудови и

патке посматрајући шта се дешава на копну. Овај град називају и швајцарски „Монте Карло“, јер је на гласу као елитна дестинација.

Обишавши лепоте северне Италије и јужне Швајцарске враћам се у место где је све почело. Домаћини овога стадиона често наступају против великих европских клубова. *Ђузепе Меаца*, други највећи стадион у Европи стално угошћава два највећа италијанска ривала - Милан и Интер. На овом стадиону Бајерн је тријумфовао свима тада познатим резултатом од 5:4.

Дивна искуства која сам стекла путујући и откивајући током путовања су ме је још више приближила географији као науци. Нова сазнања која се стапају у једну књигу могу створити неко сасвим друго дело. И успомене тиме оживљавају веома често.

Пише: Тијана Радосављевић

Прошлог пута сам вас повела на једно мало, али лепо путовање кроз на крај света, на далеки запад и упознала вас са нечим што се не виђа баш сваког дана. Дошао је ред да сада одемо „путем свиле“ до Далеког истока - у „Земљу излазећег Сунца“. Баш у тој земљи налази се једна права природна лепота пуна колико лепих, толико и мрачних и застрашујућих тајни.

Шума Аокигахара (позната и као „Море дрвећа“ или Јукаи) смештена је на северозападној падини свете јапанске планине Фуџи, на подлози формираној од очврсле лаве, након снажне ерупције 864. године наше ере. Шума за Јапанце има и историјски значај, јер је, према веровању, дом духова мртвих у јапанској митологији. У западном делу шуме налази се

читав комплекс пећина, до којих воде уређене шумске стазе. Пећине, попут Ледене пећине „Нарусава“ или Пећине ветра „Фугаку“, представљају праву туристичку атракцију, јер преко зиме бивају испуњене ледом. Једино је Ледена пећина таква током целе године. Подлога је прошарана дебелим кореновим системом стабала необичне дебљине, преко ког се пружа дрвенаста лоза, прекривена маховином и бројним увалама, које су

скривене корењем. У неким деловима, шума је толико густа да сунчеви зраци не могу да се пробију кроз крошње столетних стабала.

Оно што помало сабласно делује јесте податак да живог света има једино по ободу шуме, а очврсла лави апсорбује звук, тако да у шуми влада језива тишина. Иако изгледа као право место за истинске љубитеље природе, Аокигахара је прави лавиринт.

Постоје чак и делови у којима је забрањен улазак, а свако ко би се усудио да крочи у шуму, везивао би траку по дрвећу како би се вратио. Наравно, зашто би то човек радио, када има систем за навигацију?! Одговор је крајње једноставан, услед велике концентрације гвожђа, игла компаса се понаша „пијано“.

Оно по чему је Аокигахара позната колико – толико у свету јесте као једно од најпопуларнијих места за самоубиство у Јапану! Према

неким причама, највећи број самоубиства догоди се крајем марта, када је крај фискалне године у Јапану. Оно што је још страшније јесте чињеница да постоји и „приручник за самоубиство“, у којем се Аокигахара препоручује као „идеално место за самоубиство“, а примерци овог „приручника“ неретко се могу наћи међу стварима самоубица у шуми. У том делу шуме постављена је и табла у циљу спречавања људи да себи одузму живот.

За Аокигахару везане су бројне легенде. Према првој су током древних времена, јапанске породице, у периодима немаштине, своје најнеспособније чланове остављале дубоко у шуми, како би смањиле број гладних уста. Остављени би тако умирали спором и болном смрћу, па тако Аокигахаром лутају душе ових несрећних и одбачених људи.

Друга легенда каже да језиве авети посматрају и вребају иза стабала, између којих повремено промичу беличасте мрље, чији облик подсећа на људску силуету. Јапански спиритуалисти верују да самоубиства почињена у Аокигахари узрокују паранормалне активности, а многи који се усуде да закораче у шуму, бивају „зачарани“, па не могу да пронађу излаз из ње.

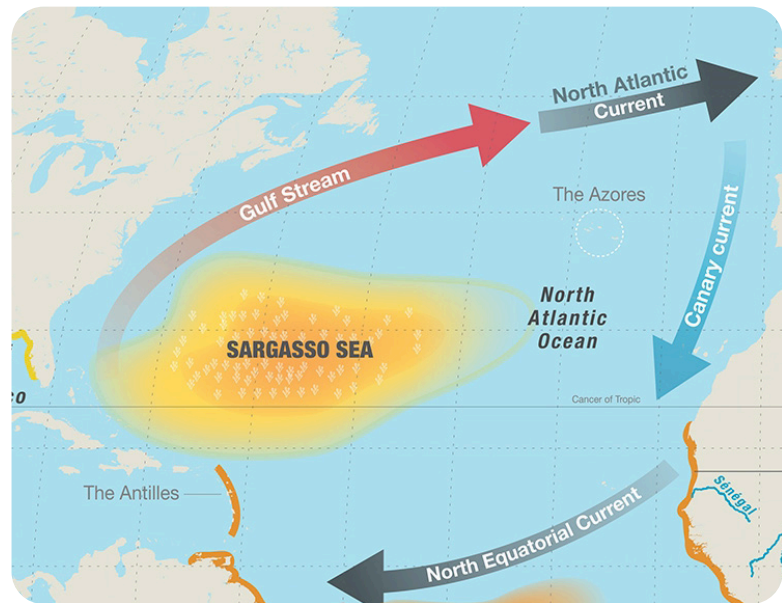
Пише: Денис Поповић

Од најстаријих времена море привлачи људску пажњу. Непрегледне водене површине и дан данас изазивају велико интересовање и дивљење људи. Познато је да су од давнина препредане бројне легенде и приче везане управо за водене површине, а најпознатије су свакако о морским неманима које према предању уништавају бродове и само прави авантуристи смели су да се упуте у воде где се налази неман. Са једним таквим морем ћемо се кроз текст упознати.

Од морских струја, бројних легенди о нестанку бродова, морских немани, близине митског копна Атлантиде, повезивања са Бермудским троуглом преко огромне водене површине прекривене плутајућим алгама, све то представља одредницу за једно море у океану - Саргашко море.

Саргашко море налази се између Кариба, Азорских и Бермудских острва. Према истраживањима заузима површину приближно 9.000.000 km². Дугачко је око 3.200 km широко око 1.100 km; најдубља тачка на око 7.000 m; температура воде се креће у распону од 17-27 °C, док је салинитет 37‰. Интересантно је да се записи о мору спомињу у бродском дневнику Кристофера Колумба. Читав морски простор покривен је алгама од којих је свакако најзначајнија алга назива *Sargazzo*, а пошто су тај простор први открили шпански и португалски морепловци из тог разлога оно и носи назив Саргашко море.

Море одликују огромна пространства морске траве које се састоје од две врсте смеђих алги и то *Sargassum nants* и *Sargassum fluitans* за које се користи заједничко име саргашка трава.

Оно што одваја ове алге од других смеђих алги је то што оне слободно плутају по морској површини и представљају извор хране за ситнију ихтиофауну. Овде је потребно истаћи једну интересантну врсту ихтиофауне - саргашку рибу коју одликује велика сналажљивост. Наиме, њена крљушт представљена је раскошном бојом и када се осети угроженом користи сопствене наборе и алге за камуфлажу, а када осети опасност надува се као балон и тако збуни предатора.

Морске алге плове углавном у јединственим масама на површини акваторије с тим што оне мењају правац кретања, а на то утичу ветрови и морске струје - са N Северноатлантска струја; са S Северноекваторијална струја, са W Голфска струја; са E Канарска струја. Специфичност представља да алге не излазе из простора ограниченог морским струјама. Алге су најгушће у средишњем делу док се ка периферији њихова густина смањује. У деловима акваторије у којима алге нису густе према Форел - Улеовој скали боја мора је (прозрачна) плава. Постоје два мишљена одакле алге у том делу акваторије, према једном алге су струје донеле са обала Атлантског

океана, а према другом саме се формирају у океану, развијају и стварају специфичан покривач на воденој површини.

Потребно је навести још једну интересантну чињеницу која је откривена током XX века у Саргашком мору, а то је мрестилиште европске речне јегуље које полажу јаја у алге, а оне током своје даље еволуције мигрирају до обала Европе и источног дела Северне Америке. Алге за кратко станиште користе и главате корњаче које мигрирају у море помоћу Голфске струје и користе их углавном за заштиту од предатора.

Саргашко море суочава се са проблемом нагомилавања отпада које са копна на овај простор доносе морске струје. Уочена је и већа концентрација олова у води што је последица све веће употребе и сагоревања фосилних горива. Без обзира што је суочено са бројним проблемима садашњице у виду нагомилавања отпада у светском мору и константног загађења светске акваторије испуштањем отровних и штетних супстанци, Саргашко море и даље представља прави биогеографски и хидролошки бисер.

Пише: Теодора Мирчев

За нови број часописа БГ лист и рубрику „Наставници из корнера“ урађен је интервју са наставницом географије Мајом Видосављевић која ради у Основној школи „Јован Јовановић Змај“, Гимназији „Светозар Марковић“ и Техничкој школи „Никола Тесла“ у Сурдулици.

1. Да ли се сећате Ваших првих додира са географском тематиком?

Као мала маштала сам да обиђем цео свет, листала географске карте и уцртавала места у којима бих волела да живим. У неком периоду свог живота мислила да то могу и остварити. Сада сам пресрећна што сваке године са својим ученицима из учионице обиђам цео свет.

2. Шта ђаци највише воле у географији, шта им је најинтересантније, а шта мање интересно?

С обзиром на то да радим у основној, средњој стручној школи и гимназији интересовања ученика су различита. Петаке интересује Вациона, где се то Земља налази у Сунчевом систему, а средњошколцима су атрактивна егзотична места, најмање их интересују интеграциони процеси у свету.

3. Да ли сте имали прилике да организујете ђачке екскурзије? Сматрате ли да би професори географије требало више да учествују у томе?

У Основној школи „Јован Јовановић Змај“ у Сурдулици у којој радим од 1999. године пракса је да актив наставника географије и историје планира и предлаже дестинације за све разреде. Нажалост, то није пракса у средњим школама у којима радим.

Пракса из основне школе

је показала да овакав начин планирања екскурзије има један континуитет и сматрам да све школе могу организацију екскурзија препустити наставницима географије и историје.

4. Који облик рада у настави примењујете, традиционални или неки модернији?

Свесна сам чињенице да традиционални начин деци понекад не држи пажњу. Из тог разлога врло радо и често примењујем савремене методе у настави, али праве традиционалне вредности су увек део мог часа.

5. Какво је интересовање код ученика по питању такмичења из географије? Да ли радите на њиховим припремама? Колико је то важно за развијање љубави према географији код деце?

Узајамно поштовање и уважавање ученицима пружа сигурност и подршку, самим тим су они заинтересовани за такмичења. Врло радо прихватају нове обавезе и одговорности. Трудим се да ученици могу увек узети минут у мом понекад презаузетом распореду.

Тренутно се и сада спремамо за такмичење на смотри истраживачких радова. Били

смо учесници Међународне смотре ICYSS 2018. године.

6. Какву сарадњу имате са другим наставницима географије у Вашој школи?

Радим у једној основној и две средње школе, у основној школи ради још један наставник географије који је био и мој ментор. Још за време мог стажирања сарадња је била сјајна, особа од које сам научила да стварам осећај заједништва у учионици. И сада је сарадња на високом нивоу што показују резултати наших ученика на такмичењима.

7. Где и какво је место географије у школама данас?

Географија има веома важно место и значај у образовању ученика. Нажалост један час недељно географије и историје у петом разреду ставља ове предмете на маргине основног образовања. За средњошколце је важније да своје знање из географије примене у пракси. Тако да, свесно или несвесно, географија ће у животу сваког ученика имати своје посебно место.

8. Да ли се стручно и методички усавршаваате и на који начин?

Као наставника ме испуњава и усређује да се и даље усавршавам. Покушавам да испратим све активности везане за савремену наставу које организују школе у којима радим. На тај начин побољшавам своје квалификације где учим о новим методама како бих побољшала квалитет наставе. После обуке волим да своје искуство, мишљење поделим са искуствима својих колега.

9. Да ли деца воле географију и где видите географе у будућности?

Деца воле географију, недостају им излети, теренски

Пише: Ана Брашњовић

рад - сналажење у природи, примена знања на терену. Младе географе у будућности видим не само као добре предаваче већ стручњаке који представљају важну карику на свим пољима као део важних тимова.

10. Какви су вам утисци током студирања на Географском факултету, и зашто баш географија?

Утисци, што се тиче времена студирања..., изузетно тежак период 1993-1997 године инфлације, беспарице, несигурности, вишечасовне рестрикције...

Све ово нас је ојачало, имали смо добру организацију, били одговорни, тачни, друштвени. Период у коме су створена пријатељства која и данас трају.

И сада када ово пишем прво се сетим тренутака када смо били срећни, преносутакмица преко радио пријемника - све је имало своју драж!

Теренска настава биолога, хемичара и нас географа како су нас звали „камењари“ не заборавља се никада. Опет бих студирала географију под истим условима, јер смо били срећни и задовољни испуњењем својих скромних жеља.

На први поглед идилично језеро, смештено на југу Урала у Русији је заправо најотровније језеро на свету. Још у доба СССР-а се у ово језеро одлагала велика количина нуклеарног отпада из фабрике „Мајак“ у данашњем Озјорску која је изграђена у журби између 1945. и 1948. године, а „рупе“ у знању совјетских физичара онемогућиле су исправну процену сигурности функционисања фабрике.

Данас је то затворен град, а тада се у склопу научне базе налазила тајна фабрика плутонијума, где се септембра 1957. године десила нуклеарна катастрофа.

Тог септембра је експлозијом испуштено 70 t радиоактивног отпада у ваздух и висину од 2.000 m, а облак прашине је том приликом загадио и околно тло и питку воду. Језеро Карачај је акумулирало 120 милиона радио-изотопа, а поређења ради – Чернобил је у атмосферу избацио само 1 милион радио-изотопа.

Анализа лекара показала је да људи у овој области чешће оболевају од рака, леукемије, а чак $\frac{1}{4}$ новорођене деце долази на свет са

неким урођеним дефектом.

Локална река Теча, која протиче недалеко од постројења, али недалеко и од насељеног региона, била је толико загађена радиоактивним отпадом да је чак 65% популације имало неки симптом радијацијске болести. Но, како је све наведено деценијама била забрањена тема, доктори који су прегледали становништво нису смели да констатују радијацију, већ су то назвали специјалном болешћу.

Данас је ова регија претежно ненасељена, а преостало становништво никада није сазнало колики је ниво радијације у прехрамбеним производима домаће производње.

Након свега, језеро је затрпано са 10.000 t бетонских блокова, како би се загађење бар мало сузило. Али, трајни проблем је онај који је остало испод земље, како кажу научници, скоро 4,5 m³ воде остало је загађено.

Мерења из 1990. године показала су да је тада ниво зрачења био 600 рентгена по сату, што је и више него довољно да човек у року од сат времена прими смртоносну дозу радијације, те умре од последица зрачења.

ПЛАВА ЗОНА ЈАПАНА

Пише: Исидора Марковић

Познато је да се у демографском смислу Јапан у свету највише издваја (пored Индије и Кине), али је још специфичнији део који му припада на његовом крајњем југозападу. Говоримо о највећем острву Рјукју архипелага – острву Окинава. Оно лежи између Источнокинеског мора на западу и Тихог океана на истоку, са површином од преко 2.000 km². Све до XIV века острво је било независна краљевина. Наредних 500 година острвљани су плаћали порез Кини, а 1879. године острво је припојено Јапану, као и данас.

Наиме, „Земља излазећег сунца“ чини најстарију

популацију на свету, а острво Окинава њену „Плаву зону“. Сматра се да је управо ово острво најздравије место на свету, с обзиром да на њему живи највећи број људи старости преко једног века. Оно чини дом за најмање 450 људи који имају преко 100 година, где је просечни животни век жена 86, а мушкараца 78 година!

Тајна дугог и здравог живота је пронађена и не крије се од остатка света, већ Окинавци поносно причају о њој. Врло је једноставна: пазе шта једу и имају позитиван став према животу. Не само да

становници острва живе дуго, већ живе здрав и срећан живот. Када бисте их питали да вам објасне реч стрес они то не би умели. На улицама можете видети људе који имају 90-100 година на бициклима, како вежбају карате, плешу, шетају по неколико километара дневно, па чак и раде на фармама.

Стара изрека популарна на овом острву савршено приказује животну филозофију дуговечних становника: „У седамдесетој си још дете, у осамдесетој млад. Уколико вас позову из раја у деведесетој, реците им: Вратите се кад напуним стоту.“

Окинава руши рекорде по просечној старости становника, а за то постоји много фактора: животне навике, специфична исхрана и физичка активност. Многи истичу још и генетику, као и повезаност са вољенима. На први поглед Окинавци изгледају другачије од осталих становника Јапана. Старија популација острва не признаје појам пензије, већ верују како човек треба да остане активан до краја живота, окружен позитивним мислима и срећним људима.

Кухиња је још један разлог који мами људе из свих крајева света. Исхрана је разноврсна, здрава, кажу укусна, данас

у Европи познатија и као „Окинава дијета“. Мештани острва своју исхрану не темеље на црвеном месу, већ углавном на пиринчу и поврћу, а потребу организма за протеинима задовољавају рибом. Вођени су Конфучијевом изреком; „Увек останите помало гладни“.

Становници острва користе комплексне угљене хидрате у исхрани, који треба да су заступљени од око 54%, а шећер узимају из сирове шећерне трске. Унос соли ограничен је на 6 g дневно. Имају ограничен унос масноћа на око 15% дневно. Пиринач је најчешће конзумирана храна, а најзанимљивија су горка дубеница и чај од куркуме. Најпознатије локално јело је „*Goya choppriru*“ чију основу чини горка диња *goya*, јаја, тофу сир, поврће и кувано млевено месо или танко нарезано свињско месо.

Кухиња Окинаве обликована је у прошлости. Због положаја острва, оно је постало трговачко средиште, с јаким везама с Кином, Корејом и остатком Јапана. Воће,

поврће и зачини долазили су из југоисточне Азије. Нажалост, тајне срећног и здравог живота које поседује старија генерација острва могле би заувек да нестану. Као и у многим другим земљама, ресторани „брзе хране“ су преплавили острво и одвлаче млађу генерацију од традиционалне здраве исхране.

Локално становништво воли обилно да једе, иако се то на њима не види. Особе са вишком килограма заиста су реткост, захваљујући њиховом јединственом приступу храни, који произилази из

фразе: „*Hara hachi bun me*“. Овај начин размишљања помаже људима да једу до тренутка када су 80% сити, а онда престану да једу. Такав стил живота за резултат има највећи постотак стогодишњака на свету. Званична статистика говори да је око 70 стогодишњака на 100.000 људи, што је апсолутни светски рекорд.

„Једи мало, буди активан и живи живот позитивно.“

ПАРК ПРИРОДЕ ПЛАТАМУНИ

Пише: Слађана Поповић

Умало којој земљи се у истом дану можете купати и сунчати на плажи и боравити на планини. Управо такву могућност пружа Црна Гора. Црној Гори је природа подарила такве љепоте које се ријетко гдје могу видјети у свијету, на чему јој могу завидјети многе веће државе. На територији површине 13.812 km² налази се чак пет националних паркова (Биоградска гора, Дурмитор, Ловћен, Скадарско језеро и Проклетије), шест паркова природе (Пива, Орјен, Зета, Драгишница и Комарница, Комови и Улцињска солана) и бројни споменици природе (Ђаловића пећина, Липска пећина, јама Дубоки до у Његушима, плажа Свети Стефан, плажа Милочер, итд.). Групи заштићених природних подручја се недавно придружио и Парк природе „Платамуни“.

Влада Црне Горе је на Дан планете Земље, 22. априла, ове године, Парк природе „Платамуни“ прогласила за прво заштићено морско подручје у Црној Гори. Ова одлука је донијета првенствено због вриједности биодиверзитета, посебно оних врста и станишта који су значајни за заштиту. Одлука је услједила након дугогодишњег истраживања овог подручја. Та истраживања су показала да стање станишта и врста које на њему живе захтијевају хитну реакцију

обезбјеђивања заштите.

Платамуни се налази између залива Траште и рта Платамуни, у зони морског добра и припада општини Котор. Подручје Парка представља дио приобалног мора са припадајућом обалом између залива Траште односно рта Жабица на сјеверозападу и рта Платамуни код плаже Плоче на југоистоку. Ту се налазе заштићене и еколошки значајне морске и обалне врсте и станишта. Укупна површина Парка природе „Платамуни“ је 1.091,73 ha. Од тога у морском дијелу је 285,08 ha у другој зони заштите, 775,87 ha у трећој зони заштите док је у копненом обалском дијелу 3,08 ha, такође у трећој зони заштите. Укупна дужина границе будућег Парка природе износи 28,589 km.

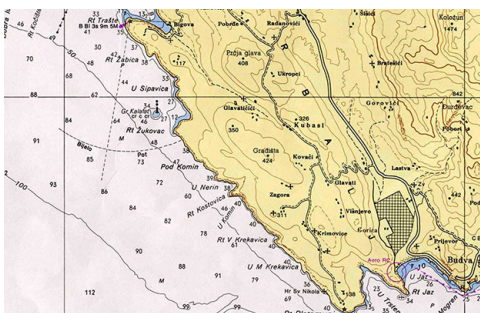
Дакле постоје двије зоне заштите, друга и трећа. Друга зона је зона гдје је заштита строжија и у којој су ограничене одређене активности као што је коришћење одређених рибарских алата и остало што наноси штету живим организмима и самом станишту. Ово подручје се сусреће са бројним негативним стварима и проблемима попут отпадних вода, бацања чврстог отпада, затим нелегалним риболовом, сидрењем, поморским саобраћајем интензивне врсте, нелегалне градње, пожарима, туризмом, пошумљавањем неаутохтоним врстама и слично. Све ово упућује на угроженост подручја због чега је била потребна хитна интервенција и заштита истог.

На подручју „Платамуна“ се налазе значајне морске пећине код рта Платамуни

као и у ували Велика Крекавица, која је важно станиште коралигених организама. Такође, ту се налазе и станишта заштићене морске траве (lat. *Posidonia oceanica*).

Користи одустављања заштићених подручја су вишеструке, почевши од директног спровођења политике одрживог развоја, диверзификовања туристичке понуде односно до обезбјеђивања услова за одрживији туризам. Проглашавање првих заштићених морских добара у Црној Гори од значаја је за сарадњу на нивоу Средоземља, што је од важности за даље истраживање морског биодиверзитета.

ЧИСТ ВАЗДУХ, ПЛАВО НЕБО И НАЈЧИСТИЈА ПРЕСТОНИЦА НА СВЕТУ

ШТА ЗНАМО О...

Пише: Теодора Мирчев

Монголија је држава у источној Азији, која се граничи са Русијом на северу и Кином на југу. У старијим документима може се наћи још и име Спољна Монголија. Позната и као „земља плавог неба“ због чаробне боје која карактерише свод над једноличним пејзажом. Престоница Монголије, Улан Батор, основана је 1639. године као манастир у облику јурте, односно шатора, око 230 km југозападно од своје садашње локације. Име које данас носи добила је тек 1924. године, када је Монголија проглашена народном републиком. Значење њеног имена је „црвени херој“ и односи се на националног јунака Дамдина Сухбатара, који је уз помоћ Црвене армије ослободио Монголију од Кинеза.

1. Монголи - имају само дугачка имена, која често доводе до забуне, те су стога власти одлучиле да свако добије и презиме, и то како год изабере сам.

3. Исхрана се састоји се од доста меса, чак и коњског, јер највише гаје коње, и пиринча, али и рибљих специјалитета. Најважнији оброк је доручак, а обавезан је чај, и то онај слани, по имену „suutei“ чај. Мушкарци који одбију архи (водку) сматрају се слабићима, мада је национално пиће заправо ферментирано коњско млеко са 3% алкохола.

5. Иако је са свих страна окружена копном поседује најмању морнарицу на свету коју чине један брод и седморо људи (од којих само један уме да плива). Једини брод њене морнарице налази се у води и то на језеру Хувсгуд, које представља највећу водену површину у овој земљи.

7. У јулу месецу сваке године одржава се фестивал „*Namaad*“ који помало подсећа на Олимпијске игре: три спорта која су у центру догађаја - рвање, стрељаштво и коњске трке. У рвању женама није дозвољено да учествују, док у остала два спорта могу да учествују.

8. У Монголији живи више коња него људи!

10. У току једне године забележи се у просеку око 240 сунчаних дана!

2. Монголска племена су позната у свету по специфичном начину певања - грленом певању, чија је суштина стварање непојмљивог звука, тако што је певач у стању да испусти два и више тонова истовремено. Грлени певач вешто влада резонанцама и шупљинама главе док ваздух путује из плућа, пролазећи поред гласних жица до усана које мењањем облика производе специфичну мелодију. Од 2009. године, монголско грлено певање уврштено је на UNESCO листу нематеријалне светске баштине.

4. У Монголији се налази једна зимска палата - *Bogd Kaan* (Палата Живог Буде) последњег цара који је овде живео. Око палате се налази шест храмова које садрже поклоне које је цар за живота добијао. Иначе за овог цара везане су две приче - прва каже да је јео месо, пио алкохол, а ослепео од сифилиса, и друга - која каже да је био велики визионар и националиста.

6. Постоји теорија да су сладолед изумели монголски коњаници. Прелазећи пустињу Гоби на ниским температурама, они су у животињским изнутрицама преносили млечни производ којим су се хранили на путу. Док су галопирани, млечни крем производ се енергично мућкао, а температуре испод нуле биле су заслужне за његово смрзавање. Ширењем Монголског царства, мућкани, смрзнати крем производ дошао је и до Кине, одакле се претпоставља да је Марко Поло однео идеју у Италију, у коју се вратио после путовања 1295. године.

9. Савремени начин живота навео је више од половине укупног становништва Монголије да мигрира у престоницу Улан Батор. Међутим, још увек постоје људи који се држе традиције и живе у шаторима, ван градске средине. Они воде номадски начин живота, као и њихови преци, баве се узгајањем и продајом стоке и често се селе у потрази за бољим условима живота. Иако су зиме у Монголији хладне, шатори су тако грађени да у њима уз само једну пећницу може да буде изузетно топло и пријатно.

Пише: Милица Никић

Космај је ниска (626 m), релативно мала острвска планина (око 1.500 ha), географски смештена 50 km јужно од Београда. После Авале (511 m) најнижа планина у Шумадији. Иако је Космај ниска планина, ипак својим изгледом у виду острва доминира у овом делу ниске Шумадије, изнад валовитог неогеног побрђа, рашчлањеног благим речним долинама. Главни гребен Космаја полумесечастог је облика и пружа се у правцу југозапад-североисток. На њему се истичу три врха: Мали, Голи и Рутаџи.

У правцу север-југ, од Авале преко Космаја, простире се Шумадијска греда која даље обухвата и планине Букуљу, Венчац, Гледићке планине и Котленик. Шумадијска греда је некада, током своје геолошке прошлости, одвајала два залива Панонског мора (Великоморавски и Колубарски). А сама планина је током сармата заиста представљала острво у некадашњем Панонском мору, као и Авала.

Назив Космај настао је од келтске речи „cos“ (шума)

и пред индоевропске речи „maj“ (планина). Читав пејзаж је под вегетацијом. Стрмије стране обрасле су шумом, падине су под травнатом вегетацијом, а подножје под воћњацима и њивама, док су заравни претежно са пропланцима. Преко 70% површине саме планине је под шумском вегетацијом.

Космај је заштићено подручје и има статус Предела изузетних одлика. Успостављени су режими заштите II и III степена, док пре 2004. године није било заштите овог подручја. Предео изузетних одлика „Космај“ налази се на територији административног подручја Београд, заузимајући делове општина Младеновац и Сопот.

Поред пејзажних, естетских квалитета и веома вредне културне баштине, ово подручје располаже и високим степеном биолошке разноврсности, бројним представницима сврстаним у реткости, угрожене, реликтне и ендемичне врсте.

Вегетација Космаја, која фитогеографски припада Балканској флористичкој провинцији, представљена је са четири (основне) шумске заједнице. Клима зонална

заједница сладуна и цера, на надморским висинама између 250 и 400 m, углавном изданачког порекла. Затим, церове шуме, такође углавном изданачког порекла, на јужним експозицијама. Заједница цера и граба, која на Космају заузима источне и југоисточне експозиције. Најраспрострањенија асоцијација је брдска буква на надморским висинама од 300 до 600 m и три зељасте биљне заједнице. Поред поменутих заједница овде се налазе и културе четинара као што су црни бор, бели бор, смрча, кедар и др.

Живи свет Космаја броји 557 биљних врста, што представља 15,2% флоре Србије (у флори Космаја има 30 реликтних, 10 субендемичних биљака и 5 врста које су природне реткости), преко 300 врста гљива, 24 врсте херпетофауне, 51 врста сисара, 96 врста птица и велики број врста различитих инсеката.

Од укупног утврђеног фонда фауне птица Космаја - 66 врста сврстава се у гнездарнице, 7 врста припада групи грабљивица и неколико десетина групи птица певачица. На листи строго заштићених дивљих врста налази се 29 врста, једна на светској и европској листи угрожених врста, а седам врста које су ретке у Европи.

Подгорину Космаја чини питоми рурални предео. Планина је окружена старим, ниско положеним сеоским насељима (Рогача, Неменикуће, Амерић, Кораћица и Велика Иванча) која су се пре две-три деценије почеле ширити, претежно линеарно, дуж путева. Космај је седамдесетих и осамдесетих година прошлог века заплуснуо талас викенд изградње, па данас на овом подручју има преко 1.000 викендица, највише у Кораћици (450).

ТЕРЕНИСАЊЕ

Космај и његова шира околина представљају подручја од посебног културно-историјског значаја, са већим бројем заштићених културних добара и евидентираних споменичких објеката и места. Главне историјске вредности су манастир Павловац, споменик културе од великог значаја и заштићено археолошко налазиште Кастељан, као и манастир Тресије, црква Светих апостола Петра и Павла у Неменикућама и Црква Свете Тројице у Кораћици и друге знаменитости који чине „Космајску Свету гору“.

Споменик борцима Космајског одреда је споменик који се налази на једном од доминантних врхова Космаја – Малом вису (576 m), једном од три врха планине. Споменик је изграђен 1971. године и посвећен је Космајском партизанском одреду. Налази се у селу Кораћица, у општини Младеновац и монументалних је димензија (основа 18 m, висина 30 m). Аутори споменика су вајар Војин Стојић и архитекта Градимир Медаковић. Споменик представља скулптурно-архитектонску композицију која се састоји из пет бетонских кракова, који симболизују слободарску и устаничку искру. Између стубова, на тлу се налази кружни постамент који симболизује вечни пламен. По ободу постамента исписан је текст: „Младеновчани, Грочани, Смедеревци, Подунавци, Јасеничани, Поморавци, Београђани, Посавци, Врачарци и Космајци, 2. јули 1941. године, мај 1945. године.“ Споменик је својеврсни знак распознавања Космајског краја и целе Шумадије.

Манастир Тресије - посвећен светим архангелима Михаилу и Гаврилу. Оснивање

манастира Тресије на Космају, приписује се деспоту Стефану Лазаревићу. Тачна година изградње овог места није позната. По причама народа, као и по неком писаном трагу, настанак Тресија се везује за доба владавине деспота Стефана. Међутим, највероватније да је манастир настао још крајем

XIII или почетком XIV века, у време краља Драгутина, а да је обновљен у време деспота Стефана, почетком XV века. У турским изворима манастир се помиње 1560. године, као манастир Светих Архангела под именом Трес, који је имао 12 калуђера. Манастир је рушен и обнављан више пута. Црква манастира Тресије спада у скупину грађевина које су у великој мери везане за традицију рашке школе.

У Тресијама се чувају занимљиве иконе пренете из суседних цркава, из околних села. Ове иконе су из XIX века и припадају првој генерацији иконописаца ослобођене Србије. На иконама су важни записи који дају низ података о историјским приликама тога времена.

Манастир Павловац - посвећен светом Николи, налази се на

југоисточним обронцима Космаја, у атару села Кораћица. Лоциран на неподесном терену, у узаној котлини. Подигнут је по наредби деспота Стефана Лазаревића, а манастир су изградили ученици Рада Боровића који је био деспотов дворски архитекта. На основу историјских извора и архитектонских одлика манастирске цркве поуздано се закључује да је манастир подигнут у другој или трећој деценији XV века. Манастир је у рушевинама био око 280 година, а обновљен је у другој половини XIV века. У Павловцу је патријарх Арсеније Чарнојевић служио једну од последњих литургија пред прелазак са народом у Угарску 1690. године. Међутим, братство манастира није могло напустити манастир, па су их Турци све убили, а манастир спалили и разорили. Њихове мошти налазе се у темељу цркве. Манастир је обновљен тек 1967. године.

До пре две деценије остаци грађевина били су затрпани каменом, шупом и земљом, тако да су били делимично сагледиви. После детаљних археолошких и конзерваторских радова Павловац је истражен и већим делом обновљен. Манастир представља непокретно културно добро као споменик културе од великог значаја.

Пише: Марко Ланговић

Развијати се - један обичан повратни глагол, али глагол који представља срж сваког појединца на свету. Ми, „врсте рода Номо“ представљамо продукт нашег развоја, бројних искустава и догађаја из наше прошлости. Посебну улогу у свему томе имају многа места, локалитети, људи које смо видели, упознали, осетили.

Не каже се дабе да је најлепша ствар на свету заправо сам по себи свет. Било да је тај свет нека егзотична и далека земља, Ајфелова кула, Беч, Ханиоти, Пирамиде у Гизи, Копаоник, Будва, језеро Пачир, или сопствено двориште... било да је циљ упознавања света лична сатисфакција, напредовање, туристичка побуда, задовољење истраживачких набоја, забава, рекреација, сликање или хвалисање да сам био негде где је лепо. Које год место или сврху путовања узели у обзир, све оне имају исти крајњи допринос - употпуњавање тела, духа и мисли оног ко истражује. Ако смо на све то и географи онда истраживања добијају још једну нову димензију. Како је у нашој сржи да истражујемо простор, на наредним страницама можете прочитати

детаље из дневника и искуство истраживања једног, до тада непознатог простора аутору текста. Па да почнемо...

Пут у непознато

Крај 2019. године. У Београду, како то већ бива годинама, од почетка новембра празнична атмосфера, окићене улице које наговештавају да је при крају још једна година. Шетајући улицама града човек може спознати да становници углавном говоре о томе где ће прославити новогодишње празнике. Тако је и у осталим градовима у Србији и генерално у свету. Нико (барем од „обичних људи“) и не слути да ће се за који месец разбуктати пандемија вируса која ће у потпуности променити светске токове и живот човека на почетку друге деценије новог миленијума.

У Србији углавном постоје неколико стандардних опција како провести новогодишње празнике: кући са родбином и пријатељима, дочек на трговима, у бројним ресторанима и кафанама и наравно на путовању. Већ неколико година стандардне руте српских „новогодишњих“ туриста су Милано, Краков,

Охрид, Банско итд. Некада помисао и размишљање о томе где провести новогодишње празнике уме да буде стресно и дуготрајно, али не и код мене. По навици, желећи да изађем из класичног формализма, пар сати проведених на сајтовима за претраживање повољних авио карти и синудла је идеја. *Нова година у Бишкеку...* делује авантуристички, делује одлично... Наредног дана се букирају карте, и то је довољно. Без икаквих брига, виза, кофера, торби, резервација итд. Само авио карта и још месец дана ишчекивања и размишљања о томе.

Истанбул и авио превозник *Pegasus* представљају одличну транзитну тачку за путовања према истоку, с обзиром на то да је реч о нискобуџетној авио компанији. Ипак из организационих разлога одлучио сам се за аутобуску вожњу до Истанбула. Након 14 сати вожње, промене аутобуса и обавезног шверцовања говеђег пршута, сира и ракије путника, 30. децембра у раним јутарњим часовима стижемо до највећег града Турске. Времена је било јако мало да се обиђе град (свега 12 сати), али довољно да се попије чај на тргу, купи сувенир на пијаци Кар, обиђе Плава џамија. Обишавши Аја Софију нисам ни слутио да ће за свега неколико месеци поново добити функцију џамије. Делимично уморан (након 26 сати у путу), долазим у азијски „кишни“ део Истанбула, и укрцавам се, у авион за Киргистан.

Добродошли у социјализам...

Након шест сати лета, авион слеће у место Манас, које се налази 20-ак km од главног града Бишкека. Прва импресија, нов и лепо уређен аеродром. Наредна импресија, изрази лица службеника за прегледање пасоша, видевши документ земље која им делује

ДЕТАЉ ИЗ ДНЕВНИКА

непознато. Након пасошке контроле излазим напоље (04:00 h ујутру по локалном

се мења у Бишкек. Грађани Бишкека представљају потомке некадашњих киргијских номада

је на главном тргу. Трг је богато окићен, са јелком која доминира централним делом. Од раног

времену). Било је прохладно, али не толико хладно како сам замишљао да ће бити. Ухватили смо маршрутку (погледати рад „Закавказје“ у 10. броју БГ листа) и након пола сата вожње изашли смо у једну од главних улица још увек непробуђеног Бишкека.

Први утисак Бишкека је дефинитивно комунистичко-социјалистички дух који се у потпуности осећа у граду. До сада сам посетио много градова изграђених у социјалистичком духу, који су у последњих 20-30 година измењени под утицајем глобалистичке и западњачке архитектуре. Бишкек је задржао у потпуности стари оквир. Град чија историја постоји свега стотинак година, од када су постављени темељи. Ипак, највећи развој град доживљава у време комунизма када носи назив Фрунзе – према познатом совјетском генералу. Након распада СССР-а и формирања државе Киргистан име града

који су до почетка прошлог века живели у планинама, у добро познатим јуртама – белим шаторима типичним за номадске народе Централне Азије. С обзиром на то да донекле таква традиционална кућа представља симбол и Бишкека, централно место на главном тргу управо заузима једна јурта.

31. јануар био је резервисан за истраживање града. Широки булевари који се секу под правим углом главна су карактеристика града смештеног на око 800 m надморске висине. Централни трг, Ала-то трг краси неколико интересантних здања. Први је споменик Манасу, легендарном јунаку Киргиза чији мит сеже још у IX век нове ере. Чак се „еп о Манасу“ сматра једним од најдужих на свету. Друго здање је Национални музеј изграђен у совјетском духу иза којег се налази велика статуа Лењина. С обзиром на то да је 31. децембар велики број људи концентрисан

јутра различит програм активан је на главном тргу - програм за децу, за пензионере, обраћање различитих личности из јавног живота итд. Око главне улице која се пружа са обе стране трга нижу се велике зграде у којима су смештене различите политичке и културне институције. Да је Бишкек и модеран град у неком сегменту показује интересантна архитектура универзитетског центра са статуом великог атома на платоу испред, који подсећа на Атомијум у Бриселу.

За оне који воле да осете традиционални дух Киргистана, незаобилазни део је Ош базар, место свакодневне активности великог броја становника Бишкека. У оквиру базара се може пронаћи широк асортиман робе, од хране, пића, гардеробе до различитих потрепштина за кућу. На све стране се налазе продавци који нуде *тандир нан* (специфичан централно-азијски хлеб, у виду великих

и украшених лепиња), бројне зачине, велики диверзитет сувог воћа и слаткиша. Ту је и специфичан мирис млечних производа, јогурта и сурутке двогрбе камиле, једне од традиционалних домаћих животиња Киргистана. Посетивши Ош базар човек може да сазна пуно о култури и традицији Киргиза.

Култура једног народа

Најинтересантнији део Киргистана представљају његови становници. Косооки народ, исламске вероисповести, туркијског порекла који пишу ћирилицом. Заиста, спој неспојивог. Међутим, оно што Киргизе издваја од свих осталих народа које сам упознао је култура и начин живота. Иако се налазимо у ери глобализма и комуникација, Киргистан је некако остао ван свих модерних токова. О томе најбоље сведочи и авио-повезаност са другим државама у свету (Турска, Русија, Кина и легови ка пар азијских држава). Релативна изолованост утицала је на то да Киргизи живе свој живот, који нама са стране делује као да је опуштен, без стреса, нервирања. Иако према статистици око

10% Киргистана чине Руси и други европски народи, за све време боравка тамо видео сам их свега троје. Из тог разлога су нас знатижељно и гледали локални становници. Још када би чули језик којим говоримо били би веома збуњени. Као да нас разумеју, али опет и не. Наравно због дугогодишњег припадања Совјетском Савезу, Киргизи причају руски као матерњи и он се користи у свакодневној комуникацији.

Некадашњи СССР, а касније и Руска Федерација често се суочавала са различитим сепесионистичким покретима бројних националних мањина (чак 128 група). Ипак, већина новонасталих држава након распада мирним путем издвојила се из СССР-а, и одмах након тога успоставила сарадњу са Русијом. Тзв. „стан републике“, у којима претежно живе различити народи туркијске групе и исламске вероисповести делиле су судбину других. 30 година након тога много тога се променило. Утисак је да се Казахстан „припојио“ западној култури, Туркменистан и Таџикистан због различитих политичких

и верских идеологија постали ближи другим исламским државама, док су Узбекистан, а посебно Киргистан остали и даље „делимично у комунизму“. То се огледа и у њиховој везаности за Русију, коју и даље сматрају главним економским, културним и политичким партнером. У складу са тим, Киргистан представља и део Евроазијског економског савеза формираног 2015. године.

Различитим гестовима Киргизи показују своју гостопримљивост и учтивост - за њих није страшно да у аутобусима уступају место и мушкарцима и женама који су странци. Најмлађи становници Киргистана су посебно визуелно интересантни по својим физичким карактеристикама, буцмасте бебе обучене „преслојевито“, тако да им се само косооке очи и црвени образи назирју.

Још једна од карактеристика културе становника Бишкека јесте чистоћа. Ретко где у граду можете видети отпад, а то се нарочито примећује приликом скупова као што је прослава Нове године. Након бројних музичких програма на пуном Ала-то тргу, дочекана је Нова година, одмереним ватрометом и поздравима председника и осталих познатих личности. Нигде петарди, бачених лименки или другог отпада. Заиста позитивна атмосфера и нешто на шта нисам навикао у домовини.

Наставак у наредном броју!

Пише: Mariet Amghimis

Зовем се Мариет. Родила сам се у Сирији, где сам живела до своје дванаесте године, а сада живим у Шведској. Године 2013. преселила сам се са породицом из Дамаска у Стокхолм. Сама помисао на Сирију скоро сваку особу асоцира на рат. Нажалост, и лично сам осетила какав је био живот за време рата. Рат у Сирији је почео тако што су становници почели масовно да протестују у нади за бољим животом. Као дванаестогодишња девојчица ишла сам у седми разред основне школе. Од малена сам маштала о разним путовањима и учењу страних језика. Као мала једина обавеза ми је било учење и дружење са децом на улици, коме сам се увек изнова радовала. Била сам безбрижна девојчица, као и свако дете, док нисам увидела да се нешто опасно спрема. Рат.

Једног сунчаног дана у априлу месецу све се променило. Превелики страх, узнемиреност, нервоза, стрес. Тог дана сам била у школи и сви у одељењу смо били као један! Схватили смо шта нас је снашло. Излазећи из школе угледах своју мајку, сву уплашену, стоји испред школе и чека ме, што до тада никад није радила. Након што смо отишле куће одиграла се сцена која ће ми, нажалост, заувек остати у сећању. Мој отац је ушао у кућу потпуно крвав. И тада ми је било јасно колико се заправо сви налазимо у опасности. Након тога, уплашено сам упитала мајку,

схвативши да се нешто дешава, да ли ћу сутра ићи у школу? На шта ми је она одговорила, тужно гледајући оца, „Да, али ћу те ја чекати после ње.“

Дан након тога смо се сакупили испред школе, као и сваког дана, како бисмо отпевали химну. Међутим када је директор школе дошао, био је доста узнемирен. Сав уплашен успео је да одржи говор и да нас обавести да ћемо сви бити закључани у школи, јер се сумња, на основу полицијске истраге да је подметнута бомба у близини. Сећам се да смо у одељењу донели одлуку да ћемо се сви загрлити, па ако буде било експлозије сви умрети заједно загрљени. Сама помисао на то тренутно док пишем чланак је јако тужна и узнемирујућа, као што је био и сам одлазак оданде.

Након шест година живота у Шведској, 2018. године сам поново посетила Сирију, први пут након селидбе са породицом. Још увек је, нажалост, трајао рат. У главном граду Дамаску је било мирно и лепо, као да рата никада није ни било, док су у истом тренутку бацане бомбе у другим деловима земље. У

једном делу земље су људи губили животе и умирали, док су се на другим местима у истој тој земљи људи сунчали и уживали. Знам да звучи јако чудно, али је то тако било.

Могли смо да чујемо пуцњаве у близини. Сваки пут бих се цимнула од страха, док су ми се другови који још увек живе тамо смешкали и говорили „Немој да се плашиш, пуцњаве долазе из северног дела, далеко је то од нас.“ Провела сам четрнаест дана тамо након пресељења у Шведску. Поред пуцњаве у близини и страха који је још у мени био присутан приметила сам и једну мени чудну промену - није било момака између 17-30 година, а женама је било тешко да нађу партнера.

Током мог боравка људи су ме стално испитивали о животу у Шведској и пожелели да могу и они да оду из Сирије. Упркос домовини, након свега, то је ипак бољи живот од тренутног.

СПИСАК ДИПЛОМИРАНИХ СТУДЕНАТА ГЕОГРАФИЈЕ
ОД 21.01.2021. ДО 21.06.2021.

- Зимоња Недјељка, Демографске промене српске националне мањине на територији Кордуна, др Микица Сибиновић, 21.01.2021.
- Миленковић Анђела, Савремена настава у глобализованом друштву са освртом на улогу и компетенције наставника и примену интерактивног учења као предуслова успешне наставе, др Љиљана Живковић, 25.01.2021.
- Бјелогрић Тамара, Примена индивидуализоване наставе у изучавању географских садржаја, др Љиљана Живковић, 04.02.2021.
- Благојевић Дијана, Туризам у функцији развоја општине Голубац, др Снежана Вујадиновић, 04.02.2021.
- Пантелић Весна, Геолошки ресурси као компонента развоја општине Зајечар, др Ивана Царевић, 09.02.2021.
- Поповић Денис, Специфичности биодиверзитета Националног парка Тара, др Снежана Ђурђић, 10.02.2021.
- Крчум Алекса, Мере популационе политике у функцији демографског развоја Града Смедерева, др Даница Шантић, 23.02.2021.
- Тодоровић Вељко, Специфичности заштите биодиверзитета Власинске висоравни, др Снежана Ђурђић, 12.03.2021.
- Петровић Марко, Пацифички северозапад – земља вулкана, пустиња и кишних шума, др Рајко Голић, 18.03.2021.
- Вујиновић Ана, Туристички потенцијал Града Зрењанина, др Мирјана Гајић, 02.03.2021.
- Богичић Марко, Значај екскурзија у настави географије, др Љиљана Живковић, 25.03.2021.
- Богићевић Александра, Проблемске ситуације и задаци у изучавању садржаја наставе географије, 25.03.2021.
- Алексић Алекса, Еколошке активности у настави географије, др Љиљана Живковић, 25.03.2021.
- Комазец Сергеј, Преглед савремених научних истраживања краса Источне Србије, др Сања Манојловић, 25.03.2021.
- Митровић Катарина, Фитогеографска анализа букових шума у Србији, др Снежана Ђурђић, 29.03.2021.
- Радоњић Јована, Туристичке вредности Црне Горе, др Дејан Шабић, 09.04.2021.
- Смиљковић Маја, Регионално-географске одлике Сахаре и Сахела, дезертификација и Зелени зид Африке, др Снежана Вујадиновић, 09.04.2021.
- Николић Ненад, Рецентне еколошке и биогеографске одлике велике панде (*Ailuropoda Melanoleuca*), др Снежана Ђурђић, 12.04.2021.
- Радосављевић Горан, Демографске карактеристике општине Дољевац, др Даница Шантић, 15.04.2021.
- Милојевић Јованка, Кооперативно учење у настави географије, др Љиљана Живковић, 19.04.2021.
- Василев Маја, Дигитални алати у настави географије, др Љиљана Живковић, 19.04.2021.
- Новаковић Душица, Термоминералне воде и лежиште угља „Соко“ као фактор развоја општине Сокобања, др Ивана Царевић, 23.04.2021.

- Јуришић Марија, Угроженост и заштита аутохтоних лековитих биљака Србије, др Снежана Ђурђић, 26.04.2021.
- Цветковић Јелена, Демографски профил општине Владичин Хан, др Даница Шантић, 27.04.2021.
- Глишић Весна, Еколошко географске карактеристике Власинског језера, др Мирољуб Миљинчић, 28.04.2021.
- Стојановић Ана, Геопросторни аспект водоснабдевања и третмана отпадних вода у Аранђеловцу, др Мирољуб Миљинчић, 29.04.2021.
- Томовић Љубинка, Савремено стање разноврсности фауне глодара Јужне Америке, др Снежана Ђурђић, 10.05.2021.
- Петровић Недељка, Фитогеографске специфичности биљака суптропске тврдолисне вегетације Аустралије, др Снежана Ђурђић, 10.05.2021.
- Миљинчић Вера, Савремени узроци деградације вегетације тропских кишних шума, др Снежана Ђурђић, 10.05.2021.
- Бојовић Сандра, Примена пројектне наставе у изучавању физичко-географских садржаја, др Љиљана Живковић, 13.05.2021.
- Јовановић Ивана, Допринос еколошких акција стицању еколошке свести ученика, др Љиљана Живковић, 13.05.2021.
- Глигоријевић Јован, Регионално-географске карактеристике Републике Хрватске, др Дејан Шабић, 11.05.2021.
- Неда Луминица, Досељавање Румуна у Српском Банату, др Даница Шантић, 18.05.2021.
- Будак Марија, Географске карактеристике Израела, др Дејан Шабић, 18.05.2021.
- Столић Александра, Социоекономски статус и културни идентитет Туареза, др Снежана Вујадиновић, 27.05.2021.

Извори графичких прилога

- стр. 4 - www.makart.rs/knjige/knjiga-vranjsko-pomoravlje-naselja-poreklo-stanovnistva-obicaji
- стр. 5 - Лазић, А. (1930). Неколико сувих пећина херцеговачког краја. Гласник географског друштва, 16(1).
- стр. 7 - <http://arxheo.info/rossiya/denisova-peshhera-i-ee-obitateli.html>
- стр. 9 - https://hr.wikipedia.org/wiki/Dr%C5%BEava_Palestina
- стр. 10-12 - из збирке фотографија Кристијана Иличића
- стр. 14-15 - <https://sh.wikipedia.org/wiki/Stockholm> / <http://www.tt-group.net/video/surdulica-i-njene-turisticke-znamenitosti-i-manifestacije/>
- стр. 20 - <https://edukacija.rs/zanimljivosti/zanimljiva-cuda-afrike>
- стр. 21 - [pinterest.com/ bertareality.blogspot.com](https://pinterest.com/bertareality.blogspot.com)
- стр. 22 - <https://www.dw.com/en/africa-more-poverty-despite-economic-growth/a-52840817>
- стр. 23 - <https://www.egypttoday.com/Article/1/70805/Africa-Day-Celebrating-unity-and-independence>
- стр. 27 - <https://www.gdenapecanje.com/mesta-za-pecanje/jezera/petnicko-jezero-valjevo/>
- стр. 31-33 - из збирке фотографија Валентине Зареве
- стр. 34 - <http://www.pancevo.info/?p=2799> / <https://putevimapravoslavlja.info/kako-je-manastir-prvog-srpskog-svetitelja-postao-albanski/>
- стр. 36 - <https://www.indiway.com/ru/prod/it-aquarium-of-geoa-discount-ticket>
- стр. 37 - https://en.wikipedia.org/wiki/Lake_Como
- стр. 38 - <https://www.japantimes.co.jp/life/2011/06/26/general/inside-japans-suicide-forest/>
- стр. 39 - <http://ocean71.com/chapters/sea-like-none-other/>
- стр. 41 - <https://nationalgeographic.rs/istorija-i-kultura/arheologija/a20315/najzagadjenije-mesto-na-svetu-jezero-karacaj-u-rusiji.html>
- стр. 42 - <https://pelletierskarate.com/about-karate/brief-history-of-okinawa/>
- стр. 43 - <https://blog.sevenponds.com/something-special/okinawa-has-highest-concentration-of-centenarians-in-the-world>
- стр. 44 - <https://www.pcnen.com/portal/2021/04/22/park-priode-platamuni-postao-zasticeno-podrucje-uzivo/> <https://sharemontenegro.me/park-priode-platamuni-od-danas-zasticeno-morsko-podrucje/>
- стр. 47 - <https://vidisrbiju.rs/netaknuti-kosmaj-dominiraju-kraci-koji-simbolizuju-slobodarsku-iskru/>
- стр. 51 - <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-44198304>

УПУТСТВО за ауторе

Добродошли сте да поделите и представите:

- * лична географска искуства, виђења и доживљаје
- * непознате занимљивости, важне географске теме
- * актуелне проблеме из географске свакодневнице
- * репортаже са важних географских догађаја, семинара, скупова, организација
- * интересантна географска издања
- * искуства људи који се на директан или индиректан начин баве географијом
- * и др.

Оригинални текстови - копирање и објављивање доступних и већ постојећих, познатих текстова није дозвољена!

Слање радова:

- * текст - Word документ
- * фонт - Times New Roman, ћирилица, 12 pt
- * графички прилози - jpg/png формат (минимална резолуција 300dpi) одвојено од Word документа
- * пожељне ауторске фотографије
- * за неауторске фотографије у Word документу на крају рада оставити линкове са којих су фотографије преузете

Одабир и рецензија радова - неадекватни, недовршени и непотпуни текстови враћају се ауторима на дораду

Радове можете доставити на мејл адресу: beogeolist@gmail.com

Који правац ти показује компас?

Провири, завири, истражи, путуј, прочитај, сазнај...

Машти на вољу и пренеси нам у наредном броју!

Придружи се БГ листовцима у откривању света око себе!

Заједно упознајемо праву страну света!

Универзитет у Београду
ГЕОГРАФСКИ
ФАКУЛТЕТ

Географија

Geography

Просторно
планирање

Spatial
planning

Туризмологија

Tourism
studies

Демографија

Demography

Геопросторне
основе
животне
средине

Geospatial
and
environmental
science

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

91

БЕОГРАДСКИ географски лист : часопис
студената Географије / главни уредник
Марко Ланговић. - 2014, бр. 1- . - Београд :
Географски факултет, 2014-
(Ниш : Графика Галев) . - 30 cm

ISSN 2335-0768 = Београдски географски лист
COBISS.SR-ID 208303884

